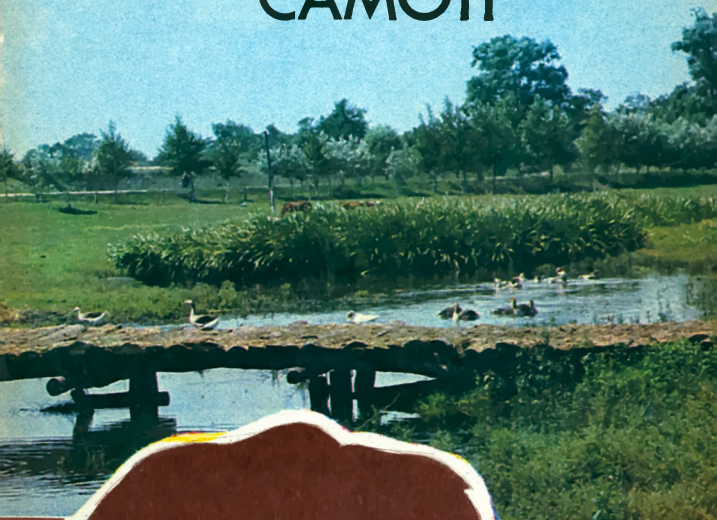

3
МАТИР'Ю
НА
САМОТИ

3
MATIP'IO
HA
CAMOTI

*Маю я святе синівське право
З матір'ю побуть на самоті.*

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО

З МАТІР'Ю НА САМОТІ

Автор та упорядник
МИКОЛА СОМ

Київ
Видавництво
ЦК ЛКСМУ
«Молодь»
1990

Тепла материнська рука
Уже задумані перші вірші...
Біївці. 1950 рік
Стара Бієвецька семирічка
Василь Симоненко учень 10-го класу.
Біївці. 1951 рік

Василь Симоненко та Микола Сом
біля червоного корпусу КДУ.
1954 рік

Василь Симоненко з однокурсником
відомим перекладачем
Анатолем Перепадею

Василь Симоненко
у військових таборах.
1956 рік

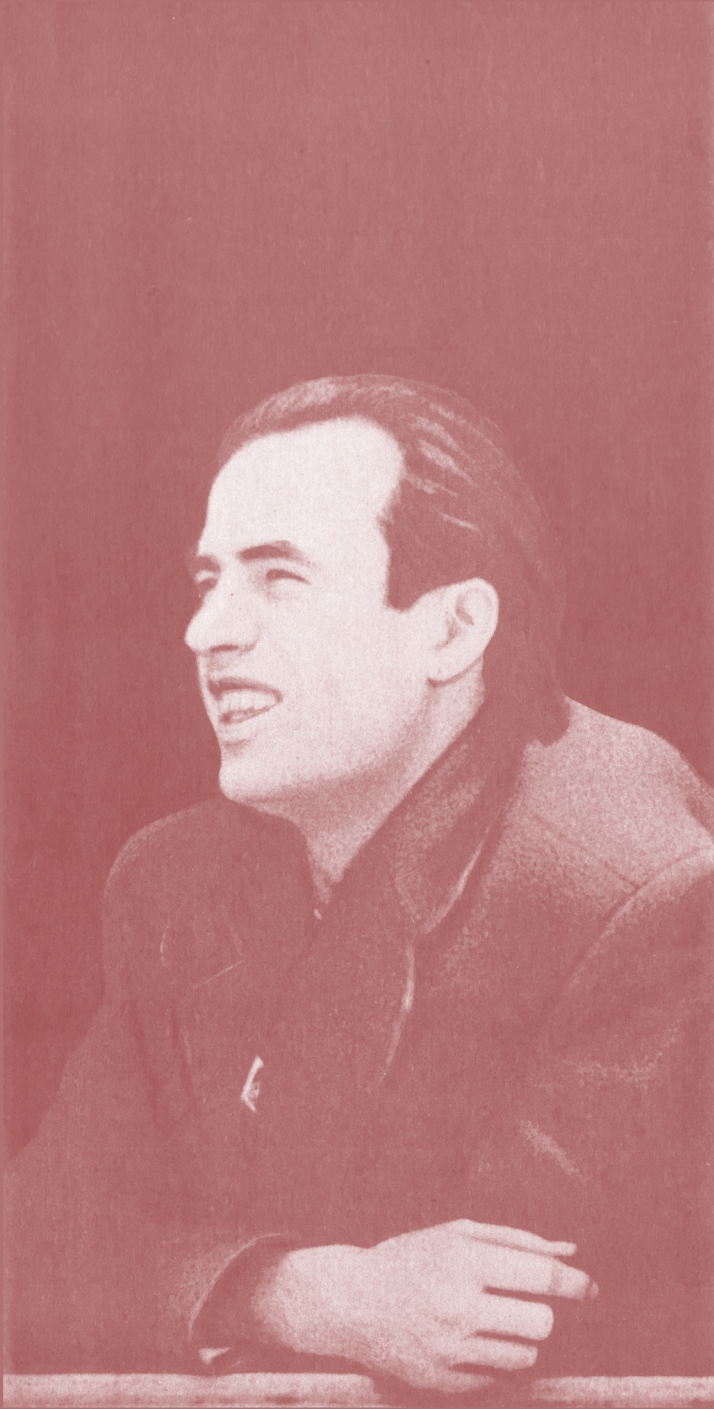

Василь Симоненко із друзями

На вулиці Освіти
у студентські дні

Хороший настрій...

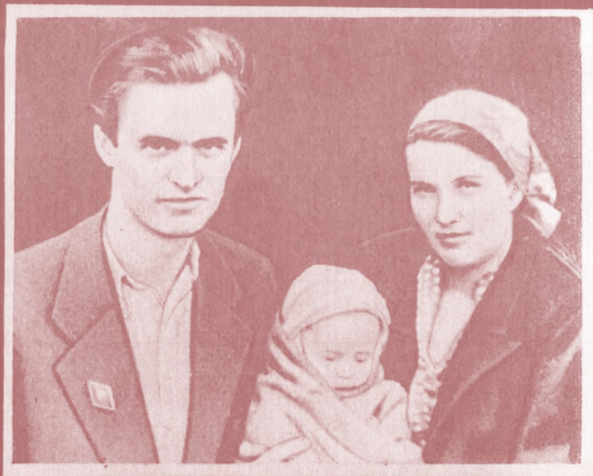

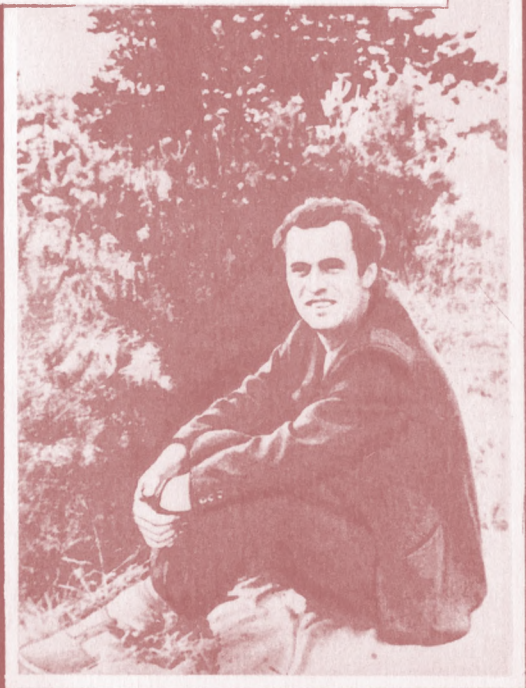
На хвилях Дніпра.
Черкаси. 1959 рік

А вже ніч...

Василь Симоненко з дружиною Люсею

Василь Симоненко
із дружиною та малим сином.
1960 рік

Товариство...

На лоні рідної природи.
Черкаси. 1958 рік

Олесь Симоненко на могилі батька
Навіки у граніті. Скульптор В. Грабовський
Мати поета Ганна Федорівна Симоненко-Щербань
Баба Оришка — Василева хрещена мати

Це перша книжка про незабутнього Василя Симоненка (1935—1963), якого називають чистим голосом народної правди. Про його життєвий і творчий шлях ведуть діалог мати поета Ганна Федорівна Симоненко-Щербань та письменник Микола Сом. Їхню розмову доповнюють оповіді видатних діячів української культури та хвилюючі спогади товаришів поета, його рідних і близьких.

До книжки ввійшли вірші Василя Симоненка, деякі з них ще не публікувалися, а також цікаві фотодокументи.

Это первая книга о незабываемом Василе Симоненко (1935—1963), которого называют чистым голосом народной правды. О его жизненном и творческом пути ведут диалог мать поэта Анна Федоровна Симоненко-Щербань и писатель Микола Сом. Их беседу дополняют яркие рассказы выдающихся деятелей украинской культуры и волнующие воспоминания товарищей поэта, его родных и близких.

В книгу вошли стихотворения Василя Симоненко, некоторые из них еще не публиковались, а также интересные фотодокументы.

Передмова *МИКОЛИ СОМА*

Художнє оформлення *Ж. Б. ЦИМОВСЬКОЇ*

Фото із родинного архіву Василя Симоненка та із фотозбірень Ігоря Осадчого і Дмитра Чередниченка

Редактор *В. В. ПОНОМАРЕНКО*

4702640201-090

С _____ 90.90

М 228(04)-90

© Упорядкування. Передмова.
Микола Сом, 1990

ISBN 5-7720-0356-9

ЖИВЕ У ЧЕРКАСАХ МАТИ...

(Замість передмови)

Цю адресу я знаю із юних літ: Черкаси, вулиця Шевченка, будинок 345, квартира 3. Будинок сучасний, нічим непримітний — хіба що популярною чергою до гастроному та сумним базарчиком осінніх квітів. Але людська суєта-метушня не затуляє тієї меморіальної дошки, яка сповіщає, що в цьому будинку жив і працював відомий український поет Василь Андрійович Симоненко. Щоправда, Симоненко жив у іншій квартирі, а тут — у третій — живе його старенька мати. Живе сама... Уже чверть віку живе сама.

Не так давно Ганні Федорівні Симоненко-Щербань сповнилося вісімдесят років. У той холодний осінній день Симоненкова мати одержала теплу телеграму від письменників Києва за підписом Олесь Гончара, Юрія Мушкетика, Івана Драча, Бориса Олійника та інших керівників нашої Спілки. Прилетіли поздоровчі листи від земляків із Лубенщини, від близьких і далеких родичів, від молодих поетів-черкашак. Своєю рідну бабусю прийшов привітати онук Лесик, а разом із ним прибігла мала щебетуха Мирославка — найбільша прабабусина радість. Малій Мирославці важко дається слово «прабабуся», а тому вона ще змалечку уподобала двоє слів, що легко вимовляються: бабуся Ганнуся. (Це ж тільки подумати: у вічно молодого Васи Симоненка уже онука-школярка, яка називає легендарного поета своїм рідним дідусем...)

На превеликий жаль, я не був за святковим столом дорогої мені людини. У той день я знаходився на дорозі моєї печалі — у Чорнобилі... Але я привітав бабусю Ганнусю дещо раніше, коли прибув до Черкас із кореспондентом українського радіо Юрком Мельничуком. Ми наловили тоді риби (не на базарі...), збігали до гастроному, начистили картоплі. А за обідом увімкнули мікрофон. Забігаючи наперед, скажу, що із нашої мови-розмови народилася вельми цікава літературна передача, де вперше прозвучали найсильніші

твори Симоненка, живий голос поета і живий голос його матері. А за обідом ми говорили про дітей та онуків, про Чорнобиль та Чигирин, про Симоненків щоденник і про печально загадкову, ранню смерть поета.

Ганна Федорівна сказала ось що:

— Десь я чула чи, може, читала, що коли помирає людина, то разом із нею умирає якась таємниця... Хіба ж я все знаю про Василя?.. Тільки він про себе знав усе, бо навіть ранню смерть свою передбачив у вірші «Не докорю ніколи і нікому». Отже, він тяжко хворів, але хворобу свою приховував навіть од рідної матері. Боявся завдати мені болю.. А захлаявної Василевої книжки тепер не існує. Його щоденник і невідомі вірші уже надруковані в газетах та в журналах...

Що ж мені додати до материних слів? На жаль, я теж не все знаю про Василя Симоненка, хоч пройшов стежками його дитинства і юності. Тільки не ми йдемо до Симоненка, а він іде до нас. Іде щодня — із року в рік. Останнім часом у київській комсомольській газеті «Молода гвардія», у журналах «Україна» та «Дніпро» були опубліковані його невідомі правдиві і сильні поезії, гостросюжетна «Казка про Дурила», талановита новела про безрукого лісника, кіносценарій і невеличка повість. Творчість його стає дедалі багатшою — і могутнішою. А коли з'явився Симоненків щоденник (ота «захлаявна» книжка!), то всі ахнули: який же чистий і чесний поет перед своїм рідним народом!.. Але про загадкову, ранню смерть поета розмови не ущухають ні в Черкасах, ні в Києві. Мене теж питають, але що я скажу? Тільки те, що в Черкасах є люди, які можуть підтвердити, що незадовго перед смертю поета жорстоко побили якісь негідники. Били залізними кулаками із хитрим, із таємним знанням жорстокої виучки Берії та Кагановича — щоб не було слідів од наруги. Однак я достеменно знаю, що Васю Симоненка били-добивали залізними словами байдужості, брехні і зради. Навіть після смерті...

Окремі листи Симоненка, адресовані мені, я передав до Державного архіву-музею літератури і мистецтва УРСР. Але всі коротенькі листи від матері поета, яких більше сотні, я не віддам ні-

кому. Там же є те, що відоме лише мені і старенькій бабусі Ганнусі. Але один лист я все-таки відкрию для всіх. Колись давно — років двадцять тому — я написав Ганні Федорівні, що один бездарний чоловічок продовжує мстити мертвому Васі... Боже! Яка ж мудра Симоненкова мати! Вона тоді ж відписала мені: «Для того, щоб відомстити Василю Андрійовичу Симоненку, треба самому померти...»

Телефоную із Києва у Черкаси. Розповідаю київські новини, радісно сповіщаю, що у видавництві «Молодь» готується до видання наш давній діалог про Симоненка. А вона просить мене:

— Сомику! Треба виправити одну серйозну помилку. Скрізь пишуть, що Вася помер 14 грудня. А він же помер у нещасливий день — 13 грудня... Близько одинадцятої години вечора... Якраз тоді, коли я пішла із лікарні додому...

Навіть перед самою смертю Василь Симоненко залишався мужньою людиною, справжнім лицарем високої гідності й честі. Адже все своє коротке життя він піклувався про єдину, найдорожчу — матір. Ось чому він зупинив своє синівське серце лише тоді, коли мати вийшла із лікарняної палати...

— Бабусю Ганнусю! Доповідаю вам, що чимала бригада київських поетів їде на вашу рідну Лубенщину. Там будуть перші Симоненкові читання.

— Жалько, що я не поїду із вами. Годочки не ті, щоб їздити...

— А кому привіти передати у рідних Біївцях?

— Усім землякам кланяйся, хто мене пам'ятає. Та не забудь провідати бабу Оришку — Василеву хрещену матір. Як вона там? Чи є чим піч протопити?

— Аякже! Бабу Оришку провідаю. І вашу хату провідаю, щоб не стояла сиротою... Ще й піч у вашій хаті натоплю...

— А чого ж, протопи та хлопців погрій... Тільки дивися, щоб хати не спалив...

Чую, як вона сміється, — грудним, теплим і тихим сміхом. Так умів сміятися її єдиний син. А голос у матері — теж, як у сина: тихий, спокійний і розсудливий. Той рідний голос я знаю і чую іще з далекого 1955 року — уже тридцять п'ять

років! Тоді, на студентські зимові канікули, я вперше переступив високий поріг Симоненкової хати. Тоді ж ми по-братньому спали із Василем на його геніальній, на його «патріотичній» печі (як жартував Симоненко). Саме звідтоді Ганна Федорівна називає мене Сомиком, бо так називав мене Вася Симоненко — її рідний син.

Вище я написав, що мати поета живе сама. Це так і не так. Адже разом із нею живе її добра і вічна материнська пам'ять. Нестаріюча пам'ять. Бо син її — «витязь молодой української поезії» — ніколи не буде старим...

Микола Сом

МИКОЛА СОМ

З
МАТІР'Ю
НА
САМОТІ

Документальна повість-діалог

**ІЗ МАТРІЮ НЕЗАБУТНЬОГО
ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА
ГАННОЮ ФЕДОРІВНОЮ
СИМОНЕНКО-ЩЕРБАНЬ
ВЕДЕ ДІАЛОГ ПОЕТ МИКОЛА СОМ**

П о е т: Шановна Ганно Федорівно! Ваш син, а мій добрий товариш Василь Симоненко прожив дуже мало — неповних двадцять дев'ять років. Але він залишив славний слід в історії української радянської літератури, в допитливій душі свого народу. Недарма ж академік Олесь Гончар назвав його «витязем молодой української поезії». У передмові до книги «Лебеді материнства» видатний майстер писав: «Справді, як молодий витязь, звівся він у нашій поезії, і так виразно чуємо свіжий, мажорний, юнацьки бадьорий голос, яким він і сьогодні вітає життя:

«Здрастуй, сонце, і здрастуй, вітре!
Здрастуй, свіжосте нив!
Я воскрес, щоб із вами жити
Під шаленством весняних злив».

М а т и: Материнське спасибі Олесю Терентійовичу Гончару, що так високо оцінив літературну роботу мого сина. Дякую також усім хорошим людям за добру пам'ять про Василя. То розрада і втіха мені на старість. Бо серце мове і досі болить за єдиним сином... Багато прожито і пережито... Мені ж уже зозулі накували вісімдесят рочків. А Василеві оце було б за п'ятдесят... Тільки я ніяк не уявляю його п'ятидесятирічним, бо він таким ніколи не буде... Він частіше сниться мені маленьким хлопчиком — отакою допитливою дитиною, як його онука Мирославка, яка частенько провідує свою прабабусю разом із Лесиком — Василевим сином.

П о е т: На превеликий жаль, Лесик мало пам'ятає свого батька. Він був тоді малою, п'ятирічною дитиною. А для вашої правнучки Василь Симоненко залишиться легендою.

М а т и: Моя правнучка... Василева онука... Які прості і які дивні слова!.. Але мала Ми-

рославка, як колись Лесик, з великою охотою слухає казки свого дідуся.

П о е т: Лесик був першим слухачем незабутніх казок свого батька. Багато уривків із казок «Цар Плаксі́й та Лоскотон» і «Подорож у країну Навпаки» він знав напам'ять з раннього дитинства. Коли я приїздив до Черкас, малий Лесик дзвінким дитячим голоском декламував мені:

Лесик, Толя й два Володі
Сумували на колоді.
Лесик скаржився: «Хлоп'ята,
Страх як тяжко жить мені —
Слухай маму, слухай тата,
Умивайся день при дні.
Ох, і тяжко жить мені!»

Очевидно, ви пам'ятаєте, як Василь мило усміхався і казав при тому: «Те, що Лесик запам'ятав,— буду друкувати, а що ні — доробляти доведеться...» Як бачимо, Василь розумно перевіряв себе і вивіряв щоденно своє поетичне слово. Так було завжди. Чим не приклад для всіх поетів, а особливо — для казкарів? Ось чому казки Симоненка користуються дивовижною популярністю серед юних читачів і слухачів.

М а т и: Яке ж дитинство без казки? Вася теж змалку любив казки. Йому дуже подобалась казка про Лиса Микиту фарбованого та про попа і його наймита Балду...

П о е т: Ми з вами підійшли до дитинства — до того, з чого починається кожна людина. Принагідно скажу, що на багатьох літературних зустрічах мене запитують: «А звідки взявся Василь Симоненко? Де він звівся та розповився?» Інтерес до його життя і творчості дедалі зростає. Адже читачів цікавлять усі подробиці із життя улюблених письменників.

М а т и: Мене теж питають... Часто приїздять із Києва, Москви, Львова... Серед них бувають і письменники, і читачі. А як починають щось питати, то я відповідаю так, як ти мене навчив.

П о е т: А як? Я вже забув...

М а т и: А так: читайте, кажу, люди добрі, вірші Василя Симоненка. Там усе написано...

П о е т: Це правда, Ганно Федорівно. Поет не

існує без своєї біографії. Згадаймо Шевченка або Пушкіна... А Василева біографія — це доля всього воєнного і повоєнного покоління. Отже, потрібні деякі подробиці про його дитинство, шкільні роки, перші вірші, університет і Черкаси. Одне слово, ми повинні бодай коротенько згадати його життєвий шлях. Я думаю, що ця мова-розмова буде продовженням нашої останньої і такої бентежної мандрівки на благодатну Полтавщину — у ваші рідні Біївці, де ми відвідали вашу хату, рідню і земляків, а також могилу вашого батька. Я й досі хвилююся під граженням тих незабутніх відвідин. І дуже добре, що з нами поїхав тоді мій давній тозаріш (і Симоненків — теж), поет, та ще й неабиякий фотограф Дмитро Чередниченко.

М а т и: За ту поїздку я вам обом вельми дякую. Мені багацько пригадалося... І сплакнулося... Хіба ж рідне забувається?.. Тепер уже й не знаю, із чого почати...

П о е т: Насамперед розкажіть про своїх батьків та дідів. «Про безсмертних предків», — як писав Василь. І, звичайно, про себе...

М а т и: Народилася я у селі Біївцях (тепер Лубенського району) у бідній селянській родині. Рік народження — 16 вересня 1908 року. Навіть пам'ятаю першу імперіалістичну війну. Тоді у моєї бабусі Ганнусі (так називали її усі односельці) пропала десь гербова грамота на право дворянства. Шукали-шукали, та так і не знайшли. Я думаю, що за браком паперу та царська милість пішла на цигарки-самокрутки для мого діда Трохима Федоровича. Та й навіщо вона здалася, коли дід і баба все життя поралися коло землі — як усі односельці.

П о е т: У вірші «Мій родовід» Симоненко написав про це дуже гарно, влучно і переконливо:

Вельможі пихаті і горді
Плетуть родоводів в'язь:
В одного — прапрадід став лордом,
В іншого — прадід князь.

.
Ви скорчите кисло пику,
Коли повідомлю вас,
Що предок мій споконвіку
Хліб сів і свині пас.

.

Я вами гордую, панове,
Бо я — знатніший од вас.
Звиняйте за грубе слово —
Я з вами свиней не пас!

М а т и: Мої батьки — Варвара Потапівна та Федір Трохимович — замолоду обоє були високими, статурними та вродливими. Як проходили по селу, то всі біївчани заглядалися їм услід... Були в мене сестри і брати, але померли ще дітьми. Рано — у сорок два роки не стало моєї матері. А батько дожив до глибокої старості. Помер він у тисяча дев'ятсот сорок дев'ятому році — на сімдесят шостому році життя. Можна з упевненістю сказати, що дід Федір був першим Василевим другом і наставником — як тепер говорять і пишуть.

Поет: Це ж про нього Василь написав згодом вражаючого вірша «Дід умер»:

...От і все.
Поховали старезного діда,
Закопали навіки у землю святу.
Він тепер вже не встане
і ранком не піде
із косою під гору круту.

.....
Хай шалені гудуть
над планетою весни,
хай трава пнеться вгору
крізь листя старе...
Я не вірю,
що дід із могили воскресне,
але вірю,
що ні —
він увесь не умре.

М а т и: У Василевій новелі «Дума про діда» мій батько стоїть мов живий. Там є такі слова, що я їх напам'ять знаю: «Безсмертячко ти моє кирпате,— шепотів дід, коли я засинав під музику його слів.

То були дуже гарні слова, бо поганих дід не говорив мені».

Поет: Ще в університетські роки з Василевих розповідей я зрозумів, що дід Федір був не тільки порадником, а й натхненником майбутнього поета. Я уявляю Федора Трохимовича дуже доброю і наддивовижу освіченою, мудрою людиною.

М а т и: Мій батько самотужки вивчив гра-

моту, багато читав. Його увагу привертав навіть шкільний підручник із географії чи історії. Ось чому сусідські діти (та й Василь із ними) тихцем сміялися: «Дід Щербань готується до екзаменів...» Був він такий начитаний, що до нього приходив поважний суддя із сусіднього села Тарандишці, щоб поговорити про се про те. Я пам'ятаю, що якось півдня вони сперечалися про історію утворення Пруссії... А малому Васі, уместившись на печі, дід розповідав нашу давню-прадавню історію.

Поет: Як не згадати тут одного з перших віршів Симоненка «З дитинства»:

Мелькають червоні жупани,
Вирує, кипить Дніпро.
І Байда стріляє в султана,
Підвішений за ребро.

Несуться із свистом-гуком
Богунці у всі кінці...
І я затискаю руку,
Мов шабля у тій руці.

І плачу, було, й сміюся,
Як слухаю ті пісні...
Спасибі ж тобі, дідусю,
За те, що ти дав мені...

Мати: Коли ні з ким було поговорити, мій батько дуже нудьгував. «Тату,— кажу йому,— сходить на вулицю, на колодкї...» А він, було, відказує: «А чого я туди піду? Щоб іще раз послухати Пріську Лавренівську, як її сватали?..» Він не любив дурної балаканини і дорожив словом, наче добрим людським ділом. Так бувало скрізь, коли він працював фінагентом (зразу після революції), землеміром, рахівником чи секретарем сільради.

Поет: Мені розповідали старі люди в Біївцях, що під час минулої війни дід Щербань, достеменно знаючи всі броди-переброди у болотах понад Удаєм, не раз переводив через них партизанів, ховав по очеретах утікачів-полонених від поліцейських переслідувань. Він нікого не боявся, допомагав удовам і малим сиротам, а фашистських запроданців так зневажав, що при зустрічі з ними одвертався. Одне слово, Федір Трохимович був людиною високої грома-

дянської совісті — чому навчав і онука свого...
А чи не писав він часом віршів?

М а т и: Ні, мій батько віршів не писав, але умів говорити до прикладу, себто — «у риму». Часто уживав дотепне прислів'я або ж приказку... А от вірші писав один із братів його — Петро Щербань. Він був інженером, але всі односельці називали його поетом. Він охоче читав свої вірші рідні і землякам, але ніде їх не друкував.

П о е т: Усі Щербані із роду до роду шанували науку... А як ви?

М а т и: Із самого малечку мені думалось вивчитися на вчительку. Закінчила три класи церковнопарафіяльної школи в Біївцях, а потім до сьомого класу вчилася в ШКМ — школі колгоспної молоді. А вже потому спробувала вступити до інституту. Але не так сталося, як гадалося. Потонула на екзамені з математики. Ну, що було робити? Знову пішла до школи — закінчила восьмий клас у Тарандинцях. Це там, де мій Вася кінчав десятирічку. Там же я два роки вчилася у школі крою і шиття. Спасибі батькові — продав корову та купив мені швейну машинку. Отак закінчилася моя наука. А шити я навчилася у доброї майстрині-навчительки, моєї землячки Марусі Нестреляй. Я й досі шию. І Василеві шила усе сама — крім пальта. А машинка батькова — моя годувальниця — і тепер зі мною. Думаю, що її знають-пам'ятають мої сусіди в Біївцях і в Черкасах.

П о е т: Ви знову згадали рідні Біївці. Мені теж припали до душі ваші односельці-біївчани. Адже я проїхав і пройшов сотні, а може, й тисячі мальовничих сіл на нашій Україні (а ще — в Білорусії, Росії, Башкирії, на Кавказі і на цілині), але ніде не чув стільки пісень і примовок, прислів'їв і приказок, легенд і переказів, а також неповторних, веселих і страшних сільських історій. Деякі з них я чув іще тоді, як ми з Василем приїздили до вас на студентські зимові канікули.

М а т и: Це було у тисяча дев'ятсот п'ятдесят п'ятому році. Якраз тоді вам, одногодкам, сповнилося по двадцять років... А перед тим ти возив Василя на свою батьківщину...

Поет: Я ніколи не забуду, як серед зими ви пригощали нас (може, хтось і не повірить?) свіжими кавунами. Ті кавуни, вами дбайливо збережені, мені і досі пахнуть теплою піччю і сухою м'ятою із припічка. Відтоді пам'ятаю вашу гостинну селянську хату і теплу піч... І вузьку стежку, протоптану від хати до річки Удаю... І старенький сільбуд, залущений соняшниковим та гарбузовим насінням... І засніжене Бєєве урочище... І ту дзвонкову криницю, оспівану Михайлом Коцюбинським... І стареньку семирічну школу... І Паращину гору... І гору Лисак, де вічним сном заснув натруджений дід Щербань... Навіть пам'ятаю, як ми із Василем їздили на волах у поле за соломою — і весело перекинулися. І часто згадую страшну сільську історію, яку розповів мені Василь, коли ми їхали над Ревкою — притокою Удаю. Історія про те, як один бівецький лиходій виказав фашистам чотирьох партизанів, що ховалися в густих очеретах. Той запроданець одержав у нагороду три гектари землі. Але невдовзі у нього померла дружина, загинула уся скотина, почала усихати права нога і права рука. Нещасний перевертень покінчив життя самогубством, утопившись у власній криниці. Жахлива доля перекинчика!

Мати: Старі біївчани говорили, що того лиходія покарав бог. Але ж говорять, що бога нема. Отож його покарала справедлива доля. Моя двоюрідна сестра Марія казала, що на людським горі у рай не поїдеш.

Поет: Я знав і глибоко шанував вашу родичку Марію Петрівну, а також її дочку Любу. Перша знала силу-силенну народних пісень та казок, а друга чудово вишиває рушники. Ви ж бачили, як майстерно Люба вишила Василеві книжки. А вдвох разом вони записали і подарували мені чотири зошити народних переказів, побутових і весільних пісень, які і понині живуть у Біївцях та навколишніх селах. Нещодавно я передарував ці народні перлини у Державний архів-музей літератури і мистецтва УРСР. Я хочу, аби люди, вивчаючи творчість Василя Симоненка, усвідомили, що справжній талант міцно стоїть на живій

народній основі. І скільки б ми, письменники, не говорили про народ, від того ми не станемо по-справжньому народними, доки не відчуємо свого родового єднання із такими людьми, як Марія Петрівна. Я ні краплі не сумніваюся: ваш Василь, щоб стати «витязем молодої української поезії», припадав душею до відкритих і забутих народних джерел...

М а т и: ...І до криниці Коцюбинського, про яку ти згадував, Вася теж припадав. А та криниця, як ти знаєш, стоїть при березі Удаю — недалечко від нашої хати. Ще за мого дитинства там вирували велелюдні ярмарки, усі Біївці потопали у піснях та у вогнях. До нашої криниці, немов на прощу, з усіх усюд збиралися люди у дні десятої п'ятниці петрівчаних свят. Я звернула увагу, що нашу криницю Михайло Коцюбинський намалював у своєму оповіданні «Як ми їздили до криниці» якраз у рік мого народження — вісімдесят років тому. Ось послухай, що написав Коцюбинський: «Чорне озеро ярмарку вливається струмочком в капицю: одні ідуть, другі виходять. Се та знаменита криниця, до якої з'їздяться люди з далеких сіл навіть і стають табором в ніч під десяту п'ятницю. Я думаю про тих мудрих людей, що ставлять церкви, монастирі й капиці в найкращих диких місцях: вони знають, що роблять,— вони промовляють не стільки до нас, як до живих в нас пращурів наших, що віками справляли священні грища по гаях і дібровах та палили там жертви».

По е т: Про тую криницю — про багату і щедрю душу нашого народу! — писав також великий історик козацької України Дмитро Іванович Яворницький. Про неї я читав вельми цікаву статтю О. Левицького «Необыкновенная ярмарка» у давньому часописі «Киевская старина», який закінчувався такими небайдужими словами: «Честь и хвала людям, спасшим это древнее и крайне оригинальное учреждение!.. Действительно, местное население любит и даже как бы гордится своею ярмаркою: когда я выражал крестьянам удовольствие по поводу всего виденного на ярмарке, мне говорили с видом нескрываемого удовольствия: «Ніде правди

діти — такого ярмарку, як у нас, мабуть, його і на цілім світі нема!»

М а т и: Але ж у Василевому дитинстві наша криниця замулилась, живодайна вода пропала, а народні ярмарки забулися.

П о е т: Під залізною сталінською п'ятою перестало битися усяке народне джерело. Та й де було вирувати народним ярмаркам, коли кожну хату обсіли страшні злидні? Навіть українська народна пісня довгий час ішла у світ незрячим кобзарем... Тільки ось тепер...

М а т и: ...Тепер я чула, що нашу криницю почистили і відновили народні ярмарки та ігрища.

П о е т: Бієвецька криниця знову ожила у дні святкування тисячоліття Лубен — у 1988 році. Я ж побував там трохи пізніше... І коли напився пречистої криничної води, то згадав безсмертні слова великого Пушкіна: «История народа принадлежит поэту». Онде звідки з'явилося народне слово Симоненка, який ніколи не був байдужим до замуленої історії свого народу. І сам він чистив та поглиблював народні джерела, копав живодайну криницю для спраглої душі — своєї і людської.

М а т и: У наших маленьких Біївцях кожна латка землі — це якась дивовижна історія... Якось моя сестра розповідала мені, буцімто на горі Лисак є таке місце, де ніколи улітку не вигорає трава. Мовляв, тамечки шведи закопали колись золотого коня. Це, звичайно, легенда. Бо я думаю так: якби шведи закопали там золотого коня, то вже б давно знайшлися люди, які б його викопали. Хіба не так?

П о е т: Перетакувать не буду... Тільки ж добре, що у великому світі і в маленьких Біївцях існують красиві легенди. Вони збуджують поетичну уяву, вони не дають нам навічно заснути... До речі, уся гора Лисак, немов зеленою шовковою травою, усіяна старими і новими легендами. А височить вона, як ви знаєте, в центрі села — над садами і полями, над удайськими заплавами. І куди б ти не їхав, куди б не ішов — звідусюди її побачиш. Мені здається, що гора Лисак звертається до всіх живущих людей відомим віршем Симоненка:

Ти знаєш, що ти — людина?
Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя — єдина,
Мука твоя — єдина,
Очі твої — одні.

Більше тебе не буде.
Завтра на цій землі
Інші ходитимуть люди,
Інші кохатимуть люди —
Добрі, ласкаві й злі.

М а т и: А пам'ятаєш, що там написано на старому дубовому хресті? Там написано: «Прохожий, не топчи мій прах, бо я вже дома, а ти іще в гостях».

П о е т: Слова занадто поетичні, але у вірші «Найогидніші очі порожні» Симоненко сказав краще і розумніше:

Бо на світі той наймудріший,
Хто найдужче любить життя.

...А життя Василеве із самого малечку не завжди було радісним... Досі ми жодним словом не згадали Василевого батька... Пробачте мені за це болюче питання...

М а т и: То не батько, а вітер, прилетів — і полетів, а нам із малим Васею завдав багато болю і клопоту. Чи не тому в одному із віршів Вася писав:

В мене була лиш мати,
Та був іще сивий дід,—
Нікому не мовив «тату»
І вірив, що так і слід.

Був певен, що батько лишній,
Крикливий, немов сусід,
Коли заставав па вишні,
На мене кричав, аж блід.

П о е т: Гіркі слова... Ваша небога Люба — не та, що в Черкасах, а та, що в Біївцях,— розповідала мені, що через багато років, коли Вася став Василем Симоненком, до нього в Черкаси заявився батько. Василь прийняв-привітав його, щедро пригостив, великодушно запросив переночувати, а вранці нібито сказав так: «А тепер, батьку, будьте здорові. Ви пізно прийшли до мене. Я в дитинстві виглядав вас кожної днини...» Чи правда це?

М а т и: Як би там не було, а Вася виростав напівсиротою. Це знають усі в Біївцях.

Поет: Мені неважко уявити Василеве дитинство, бо воно було схожим на моє: війна... голод і холод... щоденний страх під хрестатим, розстріляним небом... окопчик під хатою... нужденна школа... чорнило з бузини і нестача паперу та книжок... довгожданна Перемога і сльози матерів та дітей... Хіба цього мало на одну маленьку дитячу душу? І якщо перші дитячі враження пов'язані з війною, з великим горем, то людина (а тим більше — поет) буде все життя мучитися у своїх думках, спогадах і навіть у снах. Мені, наприклад, і зараз дуже часто сниться війна. Адже я знаю війну з першої хвилини — з того раннього ранку сорок першого року, коли чорна смерть полетіла на моє прикнївське село, на мою дитячу голову. Про ті страждання потім писали сльозою майже всі ровесники Симоненка: Дмитро Онкович, Ліна Костенко, Борис Олійник, Петро Засенко, Іван Драч та інші поети. Я теж писав:

Того ранку сонце не зійшло,
Бо куди ж йому сходить,
Як неба не стало?
На землю усю,
На моє село
Київське небо впало.

Мати: Я уважно читала твою книжку «Хроніка воєнного дитинства»... Нелегка вам випала планіда...

Поет: Мудрі люди колись казали, що страждання очищає людську душу. Якщо це так, то в нас, дітей війни, найчистіші душі. Але страждання бувають різні. Страждали колись і мучились ченці-самітники. Навіть страждають сучасні міщани-обивателі, яким не вистачає ще кілька тисяч на нову машину або ж на розкішну дачу. Наше ж дитяче страждання було мукою та болем усього народу. І це нас гуртувало і кликало до майбутньої радості. Після спільного (чи суспільного) страждання спільнішою і сильнішою радість стає. Але горе ніколи не забувається. Ось чому люди, які пережили страшну війну, так прагнуть вічного миру. Ось чому ми пишемо вірші, пісні і поеми про пережите страхіття і страждання. Звичайно, про війну написано чимало прекрасних і

хвилюючих творів. Та вірш Симоненка «Жорна» — один із найкращих, найсильніших у цьому ряду. Він дуже переконливий, бо правдивий до найдрібнішої деталі:

М а т и:

Натуга на руках,
від втоми чорних,
здувала жили,
ніби мотузки.
Каміння клацало зубами
в жорнах,
жувало жовті зерна на друзки.

П о е т: А ось вершина вірша:

Хай сатаніють
виродки од крику —
нас не знобить
од їхньої хули:
нам жорна ті
із кам'яного віку
на танках варвари
з Європи привезли.

І цілком природний висновок, де бачимо пряму причетність автора до важливого явища:

Цілую руки,
що крутили жорна
у переддень космічної доби.

М а т и: Коли я уперше прочитала цей вірш, то дуже розхвилювалася і заплакала, бо там усе — правда. Ми з Васею не раз ходили до сусідів, у кого були жорна, щоб змолоти хоч трохи борошна на якісь клецики або деруни. У наших сусідів були звичайні жорна, але такі важкі, що в мене аж руки терпли від натуги. Що вже говорити про дитячі руки... А Вася часто допомагав мені крутити жорна.

П о е т: У нас теж були жорна. Тільки не ручні, а ножні — з великими, переважними каменцями. І хоч припнули ми їх у сінях, та вони так шалено двиготіли, що хата ходила ходором. На початку п'ятдесятих років (за наших студентських днів) ті проклятуці і благословенні жорна ще стояли у наших сінях, яко музейний експонат. Отож Вася, гостюючи у моїх сестер, довго розглядав ту хитру споруду, а потім жартома попросив мене: «Знаєш що? Зроби мені приємний подарунок на згадку про твоє красиве і гостинне село. Звичайно, я їх — ці важенні жорна — забирати із собою в

гуртожиток не буду. Нехай стоять собі. Аби тільки я знав, що вони — мої...» Певна річ, я з радістю (символічно!) подарував ті жорна Василеві. Принагідно скажу, що тоді, у веселі студентські дні, ми дарували один одному пещусвітні, аж занадто фантастичні дарунки. Так одного незабутнього щедрого вечора Вася подарував мені Багамські острови, а я йому — Аляску і Бердичів.

М а т и: Це ви так жартували?

П о е т: Отак жартували... Гралися і сміялися інколи, як малі діти. А Василь поміж нами, студентами, був неперевершеним жартуном-дотепником. Та насамперед він був серйозною натурою, людиною діла і слова. На відміну від мене та інших наших однокурсників, він багато читав і знав. Учився старанно і завзято. Не любив гуляк і ледацюг, пройдисвітів і дурників. У ті роки він писав:

Я не шукав хвилиної утіхи,
Бо соромітними здавалися мені

Вульгарні танці і розмови тихі,
П'янке тепло дівочої руки,
І губи, скорчені від сміху.

І все було у мене навпаки:
Коли гриміли духові оркестри
І шарпали підлогу каблуки,
У мене в роздумах проходили семестри.

М а т и: У школі Вася теж вчився тільки на «відмінно». Десятирічку закінчив із золотою медаллю. А вчитися було йому ой нелегко!.. П'ять класів він закінчив у Біївцях, а решту — в сусідніх селах Єнківцях і Тарандинцях. А до Тарандинців, як ти знаєш, дев'ять кілометрів лише в один кінець...

П о е т: Про це він теж писав у новелі «Дума про діда: «...я ходив тоді в восьмий клас. Дев'ять кілометрів було до школи. Як на мої чотирнадцять років, то це не так вже й мало».

М а т и: Важка дорога... Весною чи восени — то ще нічого, а взимку — суцця біда. Повоєнні ж зими були люті і сніжні. А пальто у Васі пошарпане, а чоботи — діряві. Тільки ніколи, ні разу він не запізнився на урок. Було, питаю його: «Важко тобі, Васю?..» А він весело

відказує: «Та чого там важко? Доки дійду до школи, то всі уроки повторю, а як назад вертаюся, то всі пісні переспіваю». А співати любив ось цю:

Ой по горі, по горі
Вівчар вівці зганяє,
На гирлигу злягає
Та й на хлопців гукає...

Поет: Улюблену Симоненкову пісню теж наспівала ваша посестра Марія Петрівна Щербань для зошита «Старовинні українські народні пісні». Там що не слово — то глибокий поетичний образ, а що не речення — то хвилююча народна драма.

Мати: У тій пісні є такі слова, що їх Вася частенько повторював-підспівував, коли зустрічав когось із київських поетів на порозі нашої старої черкаської квартири:

А що тебе принесло —
Чи човничок, чи весло?

Поет: Саме ці слова я тихенько мугикав собі, коли спекотного літа 1986 року ішов Симоненковою дорогою.

Мати: Дорогою із Біївців у Тарандинці? Там тепер соша... А в полі тільки жайвір співає замість Василя... А що ж тебе принесло?

Поет: І принесло, і привело наше велике горе. Чорнобильське горе... Моя дочка Оксана разом із малим Антошкою спершу рятувалася від радіації на батьківщині Володимира Сосюри — у місті Лисичанську. А трохи згодом їх прихистили добрі люди в Тарандинцях.

Мати: Ти казав мені, що твої дітки після Чорнобиля назавжди виїхали з Києва. Де ж вони живуть тепер?

Поет: Не живуть, а животіють, бо поміняли київську квартиру на бідну хату в Голій Пристані — на Херсонщині. На жаль, там нема такого народного милосердя, яке вони відчули у Симоненковому краю. Навіть мови рідної нема. А малі діти голопристанських чухраїнців (колишніх українців) глузують над моїм онуком лише тому, що він розмовляє українською мовою. Але Антошка і досі пишається, що знає Симоненкову хату, Симоненкову дорогу, Симоненкову школу...

М а т и: Отже, ти вирішив пройти Симоненкову дорогу не із Біївців у Тарандиці, а навпаки?

П о е т: Так. Іще в Києві я вирішив пройти усю Симоненкову дорогу пішки, щоб відновити в пам'яті деякі деталі. Тільки от що: мене настирливо намагалися підвезти ваші невгамовні земляки — то на машинах, то на мотоциклах. Навіть одна прегарна молодиця пропонувала багажник свого велосипеда. І мені ставало прикро, що такої подільчivosti, такої обов'язкової доброти я вже не бачу серед своїх земляків під Києвом.

М а т и. А чому? Яка причина?

П о е т: Почужіли люди. Дуже почужіли. Одгородилися високими парканами від радгоспу і сільради, від школи і один від одного. Перестали навіть родичатися. Уже не сходяться, щоб гуртом поспівати, повеселитися чи поплакати. Найстрашніше те, що більшість моїх односельців уже не називає себе селянами. Одні — робітники радгоспу, а інші просто — гегемон. Який гегемон? Уже не селяни, але й не робітники. А насправді — це та дешева робоча сила, яку прикиївські села постачають для столичних заводів і фабрик. Типаж цей вельми небезпечний, бо він стоїть на землі лише однією ногою. «Одна нога у Києві, а друга у селі» — як писав я колись. А з віковічною культурою Києва ці люди спілкуються лише через базар, зверхньо ставляться до своїх односельців, топчуть народні звичаї, зневажають рідну мову...

М а т и: Печальна картина. Але ж у газетах пишуть, що селяни охоче тікають до міста. А ще пишуть, що стирається грань між містом і селом.

П о е т: Таке пишуть безвідповідальні люди. А я живу на цій гострій грані — адже я нещодавно купив кооперативну квартиру на київському масиві Троєщина, звідки починаються луги і поля мого рідного Броварського району. І я стверджую, що самі селяни до міста не тікають. Їх щодня везуть до Києва заводські автобуси, їх заманюють легкою роботою і високими заробітками. Уже дійшло до того, що

Київ годує довколишні села і хлібом, і маслом, і ліверною ковбасою.

М а т и: А як же мої Біївці? Які новини-переміни? Мене запрошували біївчани (спасибі їм) на відкриття нової восьмирічної школи і на відкриття меморіальної дошки на честь мого Васи. На жаль, я не змогла тоді поїхати, бо старі болячки нікуди не пускають мене із Черкас.

П о е т: Не буду говорити вам, скільки в Біївцях з'явилося нових будинків, машин, телевізорів чи холодильників. Мене насамперед цікавить не рівень людських достатків, а рівень людської совісті. Я краще скажу вам, що бабі Оришці — хрещеній матері Васи Симоненка — Лубенський райвиконком уділив дві машини брикету. Тепер старенька, самотня бабуся не буде бідкатися, чим протопити у хаті, коли зима засвище... Віднедавна Бівецька сільрада і правління колгоспу не обминають жодної хати, де живуть старенькі пенсіонери. А невеличке ваше село перестало бути безперспективним, сяким-таким злиднем полтавського краю. Навпаки, колгосп імені 40-річчя Жовтня по всіх показниках став передовим господарством Лубенського району. Село розумно хазяйнує, росте і молодіє, вирощує хліб і щоранку іде до школи, яка світиться ім'ям Василя Симоненка. Ось тільки книжки поета ніяк не дійдуть до його рідного села. Навіть до Лубен не доходять...

М а т и: У Черкасах теж немає Василевих книжок... Зате ж у Біївцях є колгоспна премія імені Симоненка. Мені приємно, що цю премію вручають моїм роботящим землякам за хорошу роботу.

П о е т: Тільки за хорошу роботу! Ось чому ваші земляки говорили мені: «Симоненкова премія — висока відзнака наших трудів!» Не дивно, що одержуючи диплом і грошову винагороду, деякі люди, які знали живого Васю Симоненка, не стримують сліз... Цілком природно, що ваш син тепер навіки причетний до трудів і днів своїх родичів, друзів і земляків.

М а т и: Моя материнська душа відчуває і знає, що мої земляки вшанували Васю як ніхто.

Після його смерті навіть пам'ятник одразу поставили в Біївцях.

Поет: Я ж бачив той пам'ятник біля приміщення старої школи десь у другій половині шістдесятих років. Але він швидко пропав, бо місцеві умільці зробили його із гіпсу. Зараз чудову ідею нового пам'ятника виношує голова колгоспу Василь Миколайович Даценко — добрий господар і вельми симпатична людина, мій давній і вірний товариш. Опісля Симоненкових свят у Біївцях і Тарандинцях він разом із усіма посланцями навколишніх сіл був присутній на урочистому літературно-мистецькому вечорі «Любов і шана», що відбувся в Лубнах.

Мати: Той вечір наше телебачення показувало на всю Україну. Отож і я на весь екран побачила свою стареньку хату, а коло неї — таку ж стареньку бабу Оришку, поетесу Ганну Чубач, українського соловейка Діану Петрипенко, народну артистку Неонілу Крюкову і тебе. А коли Рауль Чілачава читав Василеві вірші грузинською мовою, то я розхвилювалася аж до сліз. Нехай же йому доля усміхнеться!.. Хто б міг подумати, що мій Вася буде звертатися до людей грузинською та багатьма іншими мовами?..

Поет: Разом із нами на тому чудесному вечорі виступали також полтавські і лубенські письменники. Літературно-мистецьке свято вдалося на славу. Про це писала газета «Літературна Україна» та лубенська районна газета «Ленінська зоря». А люди казали так: «Три години концерту пролетіли, як три хвилини. Ми б слухали іще та іще...» А головне те, що разом із Симоненком ми вшанували найкращих людей усієї Лубенщини.

Мати: Я не встигла на всіх надивитися, навіть усіх упізнати. Кого іще ти зустрічав із моїх земляків і родичів?

Поет: Насамперед я зустрівся із Галиною Іванівною Лінською — відповідальним працівником Лубенського райвиконкому, доброю і душевною жінкою, громадським охоронцем сільського музею нашого поета. Саме вона доклала багато зусиль, щоб ваша хата була хоч трохи схожа на музей Симоненка... Такі люди

живуть для того, щоб не вмирала людська пам'ять... На превеликий жаль, того разу я не зустрів у селі Василя Івановича Канівця — Василевого хрещеного батька. Він днював і почував у полі, і я не хотів одривати його від комбайна.

М а т и: А ти знаєш, що мій Вася сам вибрав собі хрещених батьків?

П о е т. Та невже? Він і тут оригінальним був... Але як же це трапилось? Адже хрестили нас грудними малюками...

М а т и: Не зовсім так. Васю охрестили у сорок другому році, у час окупації. Такий був наказ із німецької управи: усіх нехрещених негайно охрестити... Щоб видно було, хто є хто... А семирічний Вася уже дещо тямив, навіть на людях знався. Отож мою родичку Оришку він назвав хрещеною одразу, бо любив її за привітну, ласкаву вдачу, не раз грівся у неї на печі. А про кума я довгенько думала-гадала, доки Вася не попросив мене: «Хай моїм хрещеним батьком буде дядько Канівець. Він у нашому селі робить найкращі каблучки...» Це тоді, у злиденні роки, за браком справдешніх перстенів Василь Канівець майстрував для наших молодят простенькі каблучки із мідних та срібних копійок... Як бачиш, іще з малих літ Вася шанував майстровитих людей...

П о е т: Так стверджує і баба Оришка... Взагалі, зустрічі з вашими земляками, їх добрі і теплі згадки про свого поета-земляка завжди хвилюють мене. Адже це не якась безлика і безмовна юрба, а це той живий і дуже конкретний народ, до якого звертав своє слово Василь Симоненко:

Не шукаю до тебе
Ні стежки, ні броду —
Ти у грудях моїх,
У чолі і в руках.
Упаду я зорею,
Мій вічний народе,
На трагічний і довгий
Чумацький твій шлях.

...Серед багатьох цікавих розповідей біївчан про свого незабутнього земляка у мене зберігається учнівський зошит із теплою згадкою учительки місцевої школи Уляни Миколаївни

Демченко. Вона пише: «Василь Симоненко вчився в Тарандинцівській середній школі, коли я тільки-но прийшла працювати учителем математики п'ятих-сьомих класів. Тоді ж мені довелося із середини навчального року вести уроки креслення в старших класах... Я добре готувалася до уроків, але в своїх силах була невпевнена. І коли я заходила до класу, то найбільшу увагу звертала на парту, за якою сидів Василь, бо вже знала, що він розумний хлопчина і може помітити невідповідність учителя при поясненні нового матеріалу. Василь же якось спідлоба поглядав на мене і поволі, але красиво креслив. Як пізніше я дізналася, він одночасно креслив і читав з-під парти художню літературу. А поглядав на мене, аби я не спіймала його на гарячому... Пізніше він сказав мені, що складне креслення після моїх пояснень він може вдома виконати по пам'яті. А я подумала: як добре, що ти зрозумів мене, але якби ти знав, скільки я готувалася, щоб мені й учням був зрозумілий той предмет, з яким я вперше зустрілася...

А якось зарядила хуртовина. В такі дні наша школа затихала, бо підвозу ж тоді не було... І раптом на шкільному порозі з'явилась снігова баба. Це із усіх чужосельців прийшов до школи тільки один Василь.

На уроках він був серйозний — аж занадто. Ніколи не сміявся, не ганяв, як гицель, по шкільному подвір'ю. У класі Вася виділявся серед учнів, по-перше, своїм бідним одягом, по-друге, розумом. Навіть учителі не читали стільки книжок, як наш найкращий учень... Часто він писав вірші до шкільної і класної газети».

М а т и: Чим більше я старію, тим більше Вася бачиться мені малим хлопчиком — у коротеньких штанцях на дві підтяжки, що я йому пошила до якогось празника. Іще змалку він був охочим на всякі вигадки, завжди щось таке удавав собі та вигадував. От, наприклад, як він танцював навколо букви «О», коли іще до школи не ходив: буква «С» — недописане «О», «Ю» — притулене «О», «Д» з ногами «О», «Ф» — перетулене «О»...

А інколи я зі страху прокидаюся глибокої ночі, бо мені сниться, що Вася тоне в Удаї. Це насправжки було після сьомого класу, коли він, прив'язавши весло до спини, намагався перепливати на тамтешній берег Удаю, де його чекали хлопці з човном... А ще мені сниться наша старенька сільська хата, де тепер музей...

Поет: Напевне, ви знаєте, що опісля вашого від'їзду із села у тій хаті поспішили розвалити піч і хтось розбив шибки вікон. Тепер такої наруги немає. Завдяки Галині Іванівні Лінській, про яку я вже згадував, у хаті-музеї знову з'явилася піч. І не якась бутафорна, а така, що можна будь-коли затопити. А біля печі стоять рогачі, кочерги і горшки — ніби ждуть свою господиню.

Мати:

Бубонять рогачі і кочерги,
Щось пригадують з давнини,
І чекають покійно черги
Засмагли горшки й чавуни.

У вірші «Піч» — важка доля сільської жінки. І моя власна доля... І тривожна душа мого сина:

Менше ми гіркоти нестимем,
Стане ближчою наша мета,
Як не будуть у небо димом
Підніматись жіночі літа.

Поет: Стараннями усіх біївчан у музеї Симоненка з'явилася стара козацька скриня, ковганка, рубель, старі ослони і вишивані рушники давніх сільських майстринь. Одне слово, тут зібрано все те, чого торкався невтомними руками і допитливим розумом юний Вася Симоненко. Ось тільки славнозвісні і горезвісні жорна ніяк іще не вдалося знайти... Але в музеї поета мусять бути насамперед його особисті речі та книжки...

Мати: Пробач, що переб'ю тебе... Раніше я мовчала, тепер скажу: Василевих особистих речей та книжок із його домашньої бібліотеки залишилося обмаль. Я не змогла углядіти, як їх розбазарили, позичили і просто — украли. Колись я подарувала вишиту Василеву сорочку Черкаському краєзнавчому музею. Тепер її нема. А замість неї вісить на стіні чиясь потер-

та плісова сорочка. Таких Вася ніколи не носив...

Поет: Боляче і прикро чути мені про людські загребущі руки. Але ж є інші руки — чисті і чесні. І пора вже зібрати та впорядкувати спогади земляків, родичів, однокласників та однокурсників, письменників та журналістів — усіх тих, хто мав щастя знати Симоненка. Я гадаю, що в недалекому майбутньому так воно й буде, якщо залучити до цієї важливої справи вчителів та учнів із Біївської школи. А як то було б чудово, якби кожна родина в Біївцях записала свої спогади про славетного поета-земляка. І не тільки про нього, а й про близьких і далеких родичів його, про тих односельців, що стали образами і прообразами його художніх творів. От, скажімо, якби хтось написав документальний портрет бабусі Онисі... Ви пам'ятаєте її?

Мати: Аякже! Була вона маленька і худенька. Майже непомітна. А в неї три сини полягли на фронті. Це знали старі й малі односельці. Василь написав про неї, як про матір-героїню:

У баби Онисі було три сини.
У баби Онисі синів нема.
На кожній її волосині
морозом тріщить зима.
Я горя на світі застав багато.
Страшнішого ж горя нема,
ніж те, коли старість мати
в домівці стрічає сама.
Немає такої біди і муки,
ніж сумно з-під сивих брів
дивитись щодня, як внуки
ростуть без своїх батьків.
За те, що ми в космос знялися,
що нині здорові й живі,
я пам'ятник бабі Онисі
воздвиг би на площі в Москві.

Я давно знаю цей вірш напам'ять. Він близький мені... А вірша про себе знала і баба Онися. Біївчани розказують, як сільські школярики прибігли до неї із тою газетою, де були Василеві вірші і його портрет. Як почувла стара Онися вірша про себе, то заплакала-заридала над газетою, а потім поцілувала Василів портрет і тихенько сказала: «Спасибі тобі, Васю,

що уважив стару Онисю...» Вона дожила до глибокої старості, а коли померла (це було у тисяча дев'ятсот шістдесят другому році), то її усією сільською громадою поховали на горі Лисак...

Поет: А коли ви уперше почули, що Василь пише вірші?

Мати: Вася ділився зі мною усіма своїми радощами і печалями. А от вірші попервах приховував навіть від матері. Уперше я почула його вірш про вчителів на вечорі зустрічі з випускниками нашої школи. Той вірш так сподобався усім, що Васю попросили прочитати ще раз. Я раділа разом з усіма і плескала в долоні.

Поет: А от в університеті серед наших однокурсників Василь неохоче показував свої вірші. Приблизно до третього курсу мало хто знав про те, що Симоненко пише прекрасні поезії.

Мати: Може, він соромився...

Поет: Не тільки тому. Хоча справжні поети завжди соромляться своїх перших віршів — ніби переступають межу людської недозволеності і страху перед усім світом. Адже вони вирушають у дорогу до живого Шевченка і Пушкіна!..

Мати: Це справді страшно. Люди можуть запитати: куди ти, хлопче, ідеш?..

Поет: А Василь же був натурою тонкою, надто делікатною, сором'язливою і вразливою. А серед нас тоді (як і тепер) було удосталь гострозубих критиків. Ми так безжально одне одного критикували, що з декого аж пір'я летіло. А з другого боку — рясно розкидалися епітетами і порівняннями. Кожен майбутній журналіст чи філолог уявляв себе у мріях і в снах маститим прозаїком або ж поетом. У нас були вже свої університетські класики, було на кого рівнятися. Це нині відомі, талановиті письменники-романісти Юрій Мушкетик та Василь Шевчук... Тоді ж ми тільки починали. Та вже виношували свої перші поетичні книжки наші однокурсники і позакурсники. Серед них — по-дівочому ніжна Тамара Коломієць, вродлива і мудра Наталка Кащук, добросердний Борис

Олійник, завітчаний Володимир Коломієць, йоршистий Василь Діденко, замріяний Роберт Третьяков, бентежний Володимир Підпалій, соромливий Петро Засенко, розважливий Станіслав Тельнюк, старанний Олесь Лупій, хитруватий Микола Сингаївський... Децю пізніше вийшли в люди наші побратими-університетчики Іван Драч, Дмитро Онкович, Володимир Забаштанський та інші.

М а т и: Вася не раз говорив мені, що саме на вашому курсі щасливо збіглися з усіх усюд талановиті хлопці та дівчата.

П о е т: Це був унікальний, неповторний курс. Ні перед нами, ні після нас такого юного розмаїття не було. Тільки з нашого курсу — випуску 1957 року — в українську літературу прийшли мої та Симоненкові друзі: незабутній повістяр Віктор Близнець, наші відомі публіцисти Анатолій Москаленко, Борис Рогоза, Вадим Решетилів, Валерій Князюк, чудові гумористи Юрій Ячейкін, Іван Шпиталь, Іван Дубенко, дитячий письменник Іван Сподаренко, романіст Василь Чехун, перекладач Анатолій Перепада... До цього дружнього студентського товариства слід додати також наших гуртожитських сусідів — класика білоруської літератури Володимира Короткевича та нашого найпершого критика і літературознавця Анатолія Шевченка... Отже, Симоненко не з'явився на сірому літературному фоні — як дехто пише. Та й сам університет наш, який носить ім'я Тараса Шевченка, ніколи не був сірим.

М а т и: Із ваших університетчиків, кого ти назвав і не назвав, я багатьох знаю особисто, а інших — із Василевих розповідей. Давно пам'ятаю Тамару Коломієць, Юрія Ячейкіна, Василя Діденка, Бориса Олійника, Петра Засенка, Олексія Дмитренка, Володимира Біленка... Іх Вася шанував і я шаную.

П о е т: Доки я назвав лише тих, що стали письменниками. Та з наших однокурсників вийшло чимало першокласних журналістів, відомих майстрів гострого пера. Серед них — Петро Савченко (староста нашого курсу), Майя Бураківська, Володимир Крижанівський, Микола Кіпоренко, Леонід Карнаух, Юрій Кальченко,

Олександр Гаврилов, Галина Кокостікова, Іван Коваль, Юхим Лазарєв, Олесь Каліхевич. Ось у якому добірному товаристві розвивався і мужнів Василь Симоненко!.. Доречно сказати, що на честь Олесья Каліхевича (нині заступника редактора обласної газети «Прапор перемоги») Вася назвав вашого онука Лесиком. Хоч Симоненко з усіма нашими однокурсниками жив по-дружньому, по-доброму, але Каліхевича, веселого і безпосереднього хлопця, він обожнював. Навіть на лекціях сидів здебільшого із Олесем. І саме йому подарував зошита зі своїми першими віршами. Ви пам'ятаєте, що ті вірші Олесь Каліхевич опублікував у газеті «Літературна Україна»...

М а т и: У ваші студентські дні Вася писав мені з гуртожитку, що живете ви дуже бідно, зате дружно і весело.

П о е т: Хоть в кармане ни гроша,
Так за то поет душа,—

це одна із наших популярних студентських пісень... А ваші материнські послання Вася читав і перечитував уголос — для хлопців нашої гуртожитської кімнати. На ті листи він відповів також віршем «Лист».

М а т и: Я теж того вірша знаю:

Знов листа мені прислала мати,
Невеличкий лист — на кілька слів.
Пише рідна, що навколо хати
Наш садок вишневий забілів.

П о е т: На жаль, я в гуртожитку не одержував ні материнських листів, ні батьківських посилок, бо з дитячих літ залишився сиротою. Та й Василеві було непереливки, бо що ви могли прислати йому з бідної хати чи з бідного колгоспу? Але ми не раз ділилися єдиним шматком хліба, останнім карбованцем, навіть на вузькому ліжку нам іноді доводилося спати ва-летом. А вечорами або й ночами ходили на підробітки. Вантажили у київському «Рибкомбінаті» важелезні діжки з оселедцями, за що одержували солоні дарунки морів та океанів.

М а т и: Вася був гордий, не хотів (як він казав) мене експлуатувати. І тоді, щоб заробити якусь копійчину, він пішов працювати роз-

пощиком вашої студентської газети «За радянські кадри».

Поет: Та все-таки найважче було вчитися нашим однокурсникам-фронтовикам. А їх було багатенько. Ходили вони у військових шинелях, при орденах та медалях, чим викликали захоплення не лише серед нас, а й між університетськими сивочолими професорами. Усі ж вони пройшли через пекло війни, кували щасливий день Перемоги. Окрім того, дехто з них уже друкував свої перші кореспонденції у фронтовій пресі. Коротше кажучи, вони були для нас обстріляними авторитетами. А коли наші «старички» вечорами збирались до гурту, то ми не відходили від них ні на крок. Там можна було почути щось нове про бої за Сталінград чи Берлін, неповторну оповідку про дивовижну військову ситуацію або ж веселий солдатський анекдот. Щоправда, вони ставились до нас, моїх однолітків, як до малих, пустотливих дітей. Але одного разу наші відважні фронтовики заплакали-заридали, як невтільні діти. Це було у незабутній березневий ранок, коли радіо сповістило про смерть Сталіна. А вони ж називали себе сталінськими соколами...

Мати: А як же ви? Адже ви теж виростили під портретами Сталіна?..

Поет. Звичайно. Що ми знали тоді про Сталіна? Тільки те, що він — великий і мудрий. І всі ми ще у шкільні роки дружно верещали:

Піснею про Сталіна починаєм день,
Кращих ми не знаємо на землі пісень.

Але за всіх я говорити не буду, бо у той перший траурний день я поїхав до Москви — на похорони Сталіна. Я смертельно хотів побачити «батька усіх народів».

Мати: І що ж? Побачив?

Поет: Побачив... Побачив мертвого Сталіна і живого Берію... Тільки я вельми розчарувався, бо думав уздріти великого і безсмертного вождя, а переді мною лежав у труні звичайнісінький мертвяк — рудочубий і рідковусий, увесь покльований та побитий немилосердною вісцою. А я ж у школі малював його розкішні

вуса і тугу хвилю укоханого чуба, та ще й орлиний погляд. Я ладен був підійти до труни поближче, але мене з почесної варти різонував убивчим поглядом Лаврентій Берія, якого я упізнав одразу. «Кто нэ слэп, тот выдыть», — раптом згадалися його слова, почуті ще в Києві...

М а т и: А як же ти добрався до Москви? І як потрапив на той похорон? Я ж чула, що там люди давили один одного...

П о е т: До Москви проїхав зайцем — туди і назад. Мені, сказати чесно, повезло... А в Москві, щоб потрапити до Колонного залу Будинку спілок, я затесався у ряди китайської похоронної делегації... І коли я повернувся до Києва, то першим біля гуртожитка зустрів мене Вася Симоненко. Він ніби чекав мене. Спершу пригостив смачною пампушкою, а потім почав мучити сакрементальними запитаннями. Його цікавили геть усі подробиці моєї авантюрної подорожі. Через багато років такими ж подробицями зацікавився іще один чоловік — Павло Загребельний. Відомий романіст нещодавно використав мою розповідь про похорони Сталіна у своєму гостросюжетному творі «Південний комфорт».

М а т и: Василь теж згадав про Сталіна. Тільки не у вірші, а в тому щоденнику, що так налякав багатьох недорік. Ось він, цей запис:

«Діти часом несвідомо говорять видатні речі. Пригадую: рік тому з Олесем гуляли біля Казбецького ринку. Уздрівши пам'ятник деспота, він запитав мене:

— Тату, хто це?

— Сталін.

Одну мить він дивиться на нього і ніби між іншим запитує:

— А чого він туди виліз?

Справді, Сталін не зійшов на п'єдестал, не люди поставили його, а він сам виліз — через віроломство, підлість, виліз криваво і зухвало, як і всі кати. Тепер цей тигр, що живився чоловічиною, здох би від люті, коли б дізнався, якою знахідкою для збирачів металолому стали його бездарні, лубкові пам'ятники...»

Поет: Які гострі і точні слова! Додаймо до них викривальну «Казку про Дурила» і гнівний вірш «Де зараз ви, кати мого народу»,— і ми відчуємо великий біль поета і громадянина за долю свого народу. Та ще раніше був написаний пекучий вірш «Я», де юний Симоненко на повний голос говорить про свою і людську гідність, що почала воскресати опісля двадцятого з'їзду нашої партії. Цей вірш — нищівна відповідь тим сталіністам, які і сьогодні хапаються за втрачену владу:

Він дивився на мене тупо
Очицями повними блекоти:
— Дарма ти себе уявляєш пупом,
На світі безліч таких, як ти.—
Він гримів одержимо і люто,
І кривилося гнівом лице рябе,
Він ладен був мене розіпнути,
За те, що я поважаю себе.
Не стала навколішки гордість моя...
Ліниво тяглася отара хвилини...
На світі безліч таких, як я.
Але я, їй-богу, один.
У кожного Я є своє ім'я,
На всіх не нагримаєш грізно,
Ми — це не безліч стандартних «я»,
А безліч всесвітів різних.
Ми — це народу одвічне лоно,
Ми — океанна вселюдська сім'я.
І тільки тих поважають мільйони,
Хто поважає мільйони «Я».

Мати: Вася дуже гордився тим, що навчається у Шевченковому університеті. Я навіть не уявляю, де б він іще стільки розуму узяв...

Поет: Десь я писав уже, що наш університет середини п'ятдесятих років нагадує мені отой Царськосельський лицей, де вчився Пушкін і його невгамовні друзі... А за ту науку, за ту відчайдушну наснагу, за вірну дружбу і юну любов низький уклін нашій рідній альма-матері! Хай вічно червоніють стіни нашого КДУ — але не за нас! не за нас! Такі вихованці його, як Василь Симоненко чи Віктор Близнець, ніколи і ніде не осоромили ні рідного університету, ні рідної матері, ні рідного народу... І був би я нецирим і невдячним, якби не згадав наших добрих і мудрих наставників, старших товаришів і друзів, серед яких — неперевершений оптиміст і веселун Арсен Олексі-

Йович Іщук, професор Київського і Загребського університетів, тонкий знавець української мови і стилістики Алла Петрівна Коваль, викладач французької мови, борець і син іспанського народу товариш Алонсо, незамінимий керівник наших дипломних робіт, полтавський грузин Кость Партенович Кухалашвілі, король журналістики і наш улюблений декан Матвій Михайлович Шестопал, чудовий викладач зарубіжної літератури Анатолій Хомич Іллічевський...

М а т и: А той гуртожиток на старій Солом'янці ти часто згадуєш?

По е т: Та як же його забути? То ж неповторність наша. Ми ж училися там гуртом жити, що означало: рано вставати, робити зарядку, варити суп, іти на лекції або в читальню, займатися спортом, ходити на побачення, писати вірші і співати пісень. У тому гуртожитку по вулиці Шостій-Новій (тепер — Освіти) я ще й досі бачу себе у матроській тільняшці і широкому кльоші, а Васю Симона — у спортивній кофтині.

М а т и: А чому мого Васю називали Симоном?

По е т: Саме так називали одного літературного героя, який Васі подобався. Це стверджує Юрій Ячейкін. Я ж гадаю, що Симоненка називали Симоном тому, що він був спокійним і врівноваженим, неговірким і мудрим, як старий дід. Відтак скоротили прізвище — і вийшов Симон... Кожний із нас, хто жив у гуртожитку на старій Солом'янці, обов'язково мав свою студентську кличку. Мене, наприклад, усі університетчики називали дуже просто: Сомиком. Так мене й досі називає моя дружина і давні друзі-товариші. Бо який же я Сом, коли у мене вусів нема та ще й донині не нагуляв риб'ячого жиру?.. А одного нашого факультетчика Вася досить вдало охрестив «конячою головою». Це тому, що той чоловічок перед кожним стрічним (особливо перед начальством) покійно і заповідливо хитав головою. Він і тепер хитає-перехитує і, не маючи власних думок, старанно переживує чужі цитати...

М а т и: Я теж знаю одного такого заблудшо-

го. Мені аж не віриться, що він із вами вчився,— такий він боязкий і затурканий.

Поет: Я здогадуюсь, про кого ви говорите. В одному із листів до мене Василь називав його незаконним правнуком Богдана Хмельницького... А от нашого товариша, вельми безпосереднього Василя Діденка (автора пречудесної пісні «На долині туман») Симоненко нарік вождем радянських немовлят. Так і писав мені із Черкас: «Привіт Діденку — вождю радянських немовлят».

Мати: А Діденко не образився?

Поет: Ні. Того листа я йому показував. Васько (ми ще й так називали його) працював тоді у новоствореному журналі «Малютко»... Як видно, без дотепу, без гумору ваш Вася не міг існувати. І в цьому виявився його великий природний хист, його уміння знайти серед багатьох людей потрібний характер, літературний типаж для своєї іскрометної насмішки-пересмішки, для дружньої іронії чи гнівного сарказму. Влучне слово завжди ворушилося у Симоненка або ж на кінчику пера, або на кінчику язика.

Мати: Так було ще в школі, де Вася придумував смішні куплети про наших односельців.

Поет: Ті коротенькі сільські історії писалися на вашій геніальній печі. Мені розповідав про це Василів троюрідний брат і товариш його дитячих літ Олесь Щербань — нині капітан третього рангу. Я записав від нього веселі пригоди діда Захарка, гумористичні рядки про забіяку Чен-Ченя та про його агресивних дочок:

Так що Ченевий город
Був насправді, мов завод:
Виля, граблища, ломаки,
І лопати, і підсаки,
Днища, прядки, веретена —
Все під Ченеві знамена
Стало грівно в ряд...

Тут уже відчувається гостре око автора майбутніх сатиричних віршів, де я уловлюю багатьох конкретних людей, яких знав поет.

Мати: За ті гострі вірші Василю частенько перепадало. І не тільки від своїх землячків...

Поет: Пересмішникам завжди перепадало.

Кому ж подобається, щоб його критикували, щоб над ним насміхалися? Та найстрашніше буває тоді, коли окремі люди упізнають себе у гнівному сатиричному посланні. Для прикладу скажу, що колишній голова колгоспу з мого рідного села (він уже давно не голова!) упізнав себе у моєму сатиричному вірші «Іди на суд», який був надрукований у першій збірці «Йду на побачення». Так ви знаєте, що він зробив? Викрав мою книжку із сільської бібліотеки і спалив її, а потім написав на мене кільканадцять доносів. Он як бувало!..

М а т и: Я знаю, що ви з Василем багато смішного писали одне на одного.

П о е т: Таке було. Тільки Симоненко ніколи не ображався, не гнівався на мене, коли я писав про його неймовірні пригоди на Місяці у нашому гуртожитському, рукописному журналі «Утюг». Навпаки, він сам із себе голосно сміявся та всіляко заохочував мене до гострозубого сміху. А на мої жарти відповідав власними неперевершеними дотепами. Одного разу, коли я прочитав йому ліричного вірша про хлопчика, схожого очима на свого батька, Василь експромтом вигукнув ось таку пародію:

Усе на світі бути може,
І в Сома буде немовля,
Очима буде на Миколу схоже,
А іншим всім — на Симоненка Василя.

М а т и: Я всяким бачила свого Василя: веселим і печальним, задумливим і тривожним, добрим і сердитим. Але більше всього — добрим. Добрим і щедрим.

П о е т: Тільки він не був ським-таким безпринципним добрячком, готовим усіх приголубити. У нього, як і в кожного справжнього поета, було багато ворогів: бюрократи, чинуші, брехуни, злодії, підлабузники, хабарники, наклепники, заздрісники, п'яниці... Усі вони потрапили під нищівний вогонь його сатири. Та найбільший ворог Симоненка — людська байдужість. Якось на Хрещатику, показуючи на одного сіренького чоловіка, він сказав мені: «Дивись: у нього очі, як невимиті, жирні блюдця. Отакі байдужі...»

М а т и: Він мріяв, щоб холодну байдужість

навіки захоронити. Так і вірша назвав — «Веселий похорон»:

Били в дзвони вітри,
Калатали на сполох.
Зупинялися ріки і череди хмар.
То ховали байдужість.
На ратицях кволих
Тупцювали за гробом ватаги бездар.

Поет: Висока совість... Кмітливий розум... Дивовижна працелюбність... Товариська подільчівість... Для мене це не загальні слова, бо за ними стоїть живий Василь Симоненко, якого всі любили і шанували іще в студентські роки. Недарма ж ми обрали його головою університетської літературної студії, яка була у наші дні справжньою кузнею молодих талантів, користувалася неабияким авторитетом у нашому вузі і поза його стінами, зокрема — у Спілці письменників України. Ось чому до нас на творчі зустрічі охоче приходили великі майстри сучасної літератури: Павло Тичина, Остап Вишня, Максим Рильський, Андрій Малишко. Та найчастіше до нас на вогник заходив Володимир Сосюра.

Мати: Вася часто згадував Сосюру і називав його літературним батьком.

Поет: Найніжніший український лірик Володимир Миколайович Сосюра був перший, хто сердечно привітав наше молоде літературне товариство: Василя Симоненка, Бориса Олійника, Тамару Коломієць, Василя Діденка, Дмитра Головка і мене. Великий поет надіслав нам послання «Любій юні». А було це весною 1957 року — якраз перед Всесвітнім фестивалем молоді і студентів у Москві. Тоді наша університетська багатотиражка «За радянські кадри» вийшла не звичайною газетою, а у вигляді невеликої брошури, де на першій сторінці друкувалося привітання Сосюри, а далі вірші (тільки вірші) і портрети університетських поетів. Ото радості було! Тільки не було б тієї радості, якби Василь не працював тоді у нашій студентській газеті, де вперто і послідовно пропагував творчість своїх літературних побратимів... Але я в той час не контактував із ним. Ми пегадано-пегадано посварилися і біль-

ше року не розмовляли. Тільки записками перемовлялися...

М а т и: Яка ж це чорна кішка пробігла поміж вами?

П о е т: Не чорна кішка і навіть не смугастий тигр. Між нами встали два поети — Олександр Блок і Сергій Єсенін. Ми засперечалися: хто із них більший? Я над усе любив Єсеніна, а Вася — Блока. Геніальний вірш «Незнакомка» у Симоненкових вустах часто звучав мені, неначе його власне зітхання:

И каждый вечер, в час назначенный
(Иль это только снится мне?),
Девичий стан, шелками схваченный,
В туманном движется окне.

И медленно, пройдя меж пьяными,
Всегда без спутников, одна,
Дыша духами и туманами,
Она садится у окна.

М а т и: А хто ж більший — Блок чи Єсенін?

П о е т: Обидва великі. Я на цю тему тепер ні з ким не сперечаюся. А щоб розвіяти свою провину перед Блоком і перед Симоненком, на початку літа тисяча дев'ятсот п'ятдесят восьмого року я пряменько з Борислава (де працював тоді) на кілька днів приїхав до Черкас. Звичайно, перед тим я достеменно вивчив життя і творчість Блока. ...Ми обнялися з Василем, розцілувалися — і суперечки як не було. Саме тоді я вперше побував у Шевченковому краю... А ви ж коли приїхали до Василя, чи точніше запитати: переїхали до Черкас?

М а т и: Наприкінці літа тисяча дев'ятсот п'ятдесят сьомого року. Вася працював на той час у редакції газети «Черкаська правда», де роком раніше проходив практику журналіста... Треба сказати, що він дуже кликав мене до себе, тільки попервах мені важко було одірватися від рідної хати, від городу, від свого села. Я ж майже піввіку прожила коло землі, коло Удаю... Там, коло землі, тиша й спокій, а тут, на асфальті, — суєта і лемент. Нам, селянам, непросто міняти свої звичаї і звички. Ти ж розказував мені, що старенька мати Андрія Малишка, коли переїхала до Києва, то не раз ходила по Хрещатику босоніж... А як поду-

мати, то як воно жити старій, садинокій людині?..

Поет: Василь дуже ризикував, викликаючи вас до себе. Адже у нього ще не було власної квартири. До того ж він тільки-но одружився із Люсею — кур'єром обласної друкарні...

Мати: Що й казати — важко нам жилося у чужій квартирі. Тому я й хату не зразу продала. Але годувальницю свою — швейну машинку — перевезла у першу чергу... А клопоту нам додалося тоді, коли Вася готувався стати батьком.

Поет: А я ще парубкував у редакції міської газети «Нафтовик Борислава». Ми ж опісля університету роз'їхалися по всіх куточках України. У Києві лишилися тільки кияни-однокурсники, які на всіх студентських зборах (комсомольських і профспілкових) обіцяли піти і поїхати в народ — в районні та обласні газети...

Іще на переддипломній практиці у «Черкаській правді» старанного та обдарованого Симоненка запримітили одразу і опісля запросили літпрацівником у відділ культури. І тепер я думаю, що увесь колектив Черкаської обласної партійної газети мусить довіку пишатися тим, що на шпальтах їхнього часопису одержав бойове хрещення молодий, талановитий журналіст і дерзновенний поет Василь Симоненко. Тут він друкував свої перші замальовки, кореспонденції, рецензії і вірші. Тут він невдовзі став комуністом, «душевною окрасою обласного літературного товариства» (за висловом тодішнього завідуючого відділом культури «Черкаської правди» Олексія Сріблянца)... А коли ж він писав свої вірші, казки та оповідання?

Мати: Трудився днями й ночами. Сидів «у сивих куцах цигаркового диму», — як ти писав про нього у передмові до книжки «Земне тяжіння».

Поет: Він багато курих, у творчих муках не жалів себе. Навіть просив мене, щоб я вислав із Києва кілька коробок сигарет «Новинка», а заодно — альманах «День поезії», бо не хотів одриватися від поетичного життя усієї республіки. Так і писав мені: «Коли тобі не лінь

і маєш в кишені троячку, купи і вишли мені «День поезії». Я ще не бачив оного, бо до Черкас він іще не доповз. В бандероль поклади 2—3 пачки сигарет «Новинка» на предмет чагування черкаських тубільців. Вони стануть тут сенсацією».

М а т и: Він завжди любив когось пригощати. Як ми переїхали у свою власну квартиру, то гості нас не обминали... Він також любив писати листи, а ще більше — їх одержувати... А клопоту дедалі прибавлялося. Він аж змарнів, коли перейшов на роботу до редакції газети «Молодь Черкащини».

П о е т: На початку 1960 року Симоненко був затверджений завідувачим відділом пропаганди новоствореної обласної молодіжної газети. Справді, роботи у нього побільшало і відповідальності — теж. Але за турботами-клопотоми він не забув надіслати мені перший номер «Молоді Черкащини» з веселою припискою: «О найСоміший із Сомів!.. У муках разом з гуртом черкаських парубків народив я оцей часопис. Умудрився просунути два твої вірші. Резерви мої вже вичерпалися: лишилося тільки твоє прізвище та ім'я. А віршів ніц. Якщо не жаль і не лінь, шли на адресу: Черкас-град, парубоцька газетка «Молодь Черкащини». Там я дію на ниві пропаганди, літератури і культури. Завом. Тепер по чину належить мені вирікати тільки абсолютні істини. Але не завжди вдасться...» У тому ж листі він також просив мене: «І, нарешті, може, ти зробиш ще одну невдалу спробу свиснути в Стельмах(а) мій рукопис? Бо відновити по пам'яті навряд чи я здатен, а домашні архіви пострадали від агресії юного Симона».

М а т и: Тут я чогось не розумію. При чому тут Стельмах?

П о е т: Перед виходом першої книжки «Тиша і грім» молодий поет шукав авторитетної підтримки. А в той час хрещеним батьком багатьох літературних молодят був Михайло Панасович Стельмах, який редагував першу збірку Тамари Коломієць, благословляв Василя Діденка та інших наших товаришів. Ось чому за проханням Симоненка я передав його вірші

шановному майстрові. Але, на превеликий жаль, той рукопис нерухомо пролежав більше року. Я таки забрав його і дуже обурювався незрозумілою байдужістю видатного письменника до творчості свого молодого колеги. Якраз перед тим Вася писав із Черкас: «Коля, мені вже незручно тобі нагадувати про свою горе-збірку, але ти якось забери її в Михайла Панасовича та хоч мені поверни назад. Буду синові вірші читати. Я ж розумію, що в нього й без мене клопоту вистачає...»

М а т и: Невже Стельмах не захотів прочитати той рукопис? Чи були якісь інші причини?

П о е т: Були інші причини... Якраз у той час (кінець п'ятдесятих і початок шістдесятих років) Михайло Панасович вів одчайдушну боротьбу за свій роман «Правда і кривда». Вже потім — через багато років — Стельмах казав мені: «Ви знаєте, що я все життя боровся із бабійчуками та маланчуками. Та я ніяк не прощу собі, що не встиг підтримати Симоненка...»

М а т и: А мені іноді здається, що Вася підтримав усіх молодих поетів — і черкаських, і київських... А от сам він друкувався мало. Тому й сутожно нам жилося... Він більше займався редакційними листами, часто їздив у відрядження. Говорив мені: «Шукаю інтересну автуру».

П о е т: Переглядаючи підшивки «Молоді Черкащини», я помітив, що серед активної автури Симоненка були партійні і комсомольські працівники області, черкаські і київські поети... На жаль, я не знаю всього тогочасного Василевого товариства.

М а т и: Його товариство я добре пам'ятаю: Петро Жук, Микола Сніжко, Жанна та Володя Руденки, Микола Дашківський, Микола Яременко...

П о е т: Тепер це відомі журналісти, відповідальні працівники і спеціальні кореспонденти багатьох партійних газет. Звичайно, ці люди знають чимало неповторних деталей із життя і творчої діяльності свого незабутнього товариша і друга. Та ще немає між нами такого уважного і дбайливого літературного слідопита, який би зібрав докупи геть увесь творчий доро-

бок поета і журналіста. Навіть і досі не зібрано те, що друкувалося під його справжнім прізвиськом і під псевдонімом «В. Щербань». Зокрема, те, що публікувалося у «Черкаській правді» та в «Молоді Черкащини», а також у київських журналах... От, скажімо, не так давно у журналі «Україна» друкувалося невідоме оповідання Симоненка «Лісник», яке розшукав київський журналіст Микола Шудря.

М а т и: Я читала те оповідання іще у Василевій чернетці. Воно спочатку називалося «Однорукий лісник». Дуже інтересне оповідання. І таке правдиве, що одірватися не можна.

П о е т: У цьому оповіданні ми знову бачимо людей, сплюндрованих війною: і однорукого інваліда-лісника Петра, і колоритного діда ХЕТЕЗЕ, і хлопчика-безбатченка, що горнеться до людської доброти. Типові характери повоєнного села... Споріднені душі... Без перебільшення можна сказати, що оповідання «Лісник» написано рукою справжнього майстра-новеліста — на такому ж високому художньому рівні, як «Вино з троянд» або ж «Весілля Опанаса Крокви»... Сподіваюся, що в недалекому майбутньому будуть зібрані й опубліковані всі твори Симоненка. За цю справу серйозно узявся чудовий літературознавець Василь Васильович Яременко — професор Київського університету. Та й ми з вами немало зробили для увічнення пам'яті людини і поета.

М а т и: Тільки недавно якусь децицю із Василевих чернеток я передала до Києва у музей літератури.

П о е т: А в музей-архів із вашого дозволу я передав посвідчення Василя Андрійовича Симоненка — члена Спілки письменників СРСР. Щоправда, на тому посвідченні немає обов'язкового підпису самого автора. Він не встиг.

М а т и: Він багато не встиг зробити. Але мене найбільше хвилює те, що його окремі твори десь ходять по людських руках... А деякі вірші його і фейлетони друкувалися тільки в газетах — більше ніде. Так, пам'ятаю, що в «Молоді Черкащини» він друкував одну смішну-пресмішну історію про пожежників. Це про

те, як згорів до тла громадський сарай, що знаходився навпроти пожежної вежі...

Поет: Я знайшов той фейлетон у молодіжній газеті за третє серпня 1960 року. У ньому розповідається неймовірна, але правдива історія про те, як на відстані тридцяти метрів від пожежної охорони загорівся господарський сарай і як наші моторні пожежники приїхали туди з великим запізненням. Що ж їм залишалося робити? Присісти, як пише Симоненко, та дружно заспівати:

Ты гори, гори, моя лучинушка,
Догорай, последний огонек.

Мати: Якось при мені за дружнім святковим столом Василь розповідав таку комедію, що всі наші гості од сміху за животи бралися. А комедія про те, як у Черкаси привезли дешевенькі заграничні костюми. Тільки не самі костюми почали геть розповзатися по швах. Той комплект, як у нас водиться, продавали із-під прилавка — та й то не всім. Хто міг — той зубами виривав... Коротше кажучи, моєму Васі не дісталось ні костюмчика, ні сорочки, ні шкарпеток... А потім після першого дощу ті костюми почали геть розповзатися по швах. У когось одвалився рукав, а в когось відпала штанина... І коли шановні черкащани стали скаржитися і писати сердиті листи, їм відповіли з далекого краю: «Ви, дорогенькі, сильно помилилися. Це одяга для покійників...»

Поет: Ту комічну історію через багато років я почув у вигляді народного анекдоту. Але ж анекдоти, як відомо, не ростуть на голому місці... А ту черкаську пригоду я чув у переказі Симоненка два чи три рази, — у різному товаристві. Він смакував у своїй оповіді кожнісіньку деталь. Навіть називав одну солідну бюрократичну установу в Черкасах, де найбільше придбали (по знайомству чи по блату) похоронних комплектів. Так би мовити: за призначенням... Очевидно, він, як усякий майстерний письменник, розширював та поглиблював сюжет, шукав відповідної художньої форми. І знайшов-таки! Нещодавно я з цікавістю ознайомився із його начерками до кіносценарію «Бенкет небіжчиків». От що значить постійно

бути у гущі народного життя. Тільки знову повторюсь: далеко не все із його творчої спадщини друкувалося у книжках. От, наприклад, гумореска про діяча-застійника «Скарга», яку я підписував до друку в журналі «Зміна» (тепер — «Ранок») в листопаді тисяча дев'ятсот п'ятдесят дев'ятого року — (я працював тоді заввідділом поезії):

Казна за що усі люди,
Де б я тільки не ступив,—
Дорікають мені всюди...
Я ж нічого не робив!

Обіймав собі посаду,
Був завклубом років два,
Їздив навіть у бригаду
В тому році на жнива.

Говорив культурні речі,
Клуб щоденно відчиняв
І терпляче кожен вечір
Наодинці там куняв.

А тепер я від скорботи
Зовсім спокій загубив...
За що вигнали з роботи?
Я ж нічого не робив!

М а т и: Недавно я іще раз перечитала усі Василеві твори — і вірші, і прозу. Там дуже багацько кумедного.

П о е т: Я теж перечитав книгу «Лебеді материнства» — найповніше видання Симоненкових творів. Але порівняйте його із першим виданням — із книжкою віршів «Тиша і грім», де ще не було багатьох сатиричних та гумористичних віршів, а також талановитих байок та оповідань. Звідси висновок: в останні роки свого життя, у так званий черкаський період літературної роботи, найповніше розкрилися його сатиричні та гумористичні здібності. Щоправда, вони й раніше знайшли свої витoki у віршах «Мій родовід», «Перший», «Пучок суниць», «Гнівні сонети», «Варвари», у низці епітафій «Мандрівка по цвинтарю». Додамо сюди також коротенькі новели «Посмішки нікого не ображають», «Сірий пакет», «Неймовірні інтерв'ю» із книжки прози «Вино з троянд». Тут Симоненко продовжує славні традиції великого українця Івана Котляревського

і великого шотландця Роберта Бернса, творчо наслідуює народну сатиру Шевченка і Беранже, Крилова і Глібова, Руданського, Самійленка і Вишні...

М а т и: Я дуже б хотіла, якби його сердиті і веселі вірші вийшли окремою книжкою.

П о е т: Ваша думка збіглася із моєю. Зараз я укладаю такий збірник для бібліотеки нашого популярного журналу «Перець». І сподіваюся, що мій добрий товариш, пречудовий художник-характерник Анатолій Базилевич (це той, що ілюстрував безсмертну «Енеїду» і Симоненкові казки) не відмовиться від участі у такому важливому і потрібному виданні. Адже сміхотворство Симоненка ще й досі не оцінене нашою професійною критикою, не охоплене сучасним літературознавством. Правда, свого часу Максим Рильський чи не найперший заохотив молодого поета до сатири та гумору. Це було на творчому вечорі в республіканському Будинку літераторів.

М а т и: А що то за вечір був? Я питаю про це тому, що Василь повернувся тоді із Києва дуже веселий і збуджений. Замість «здрастуйте» крикнув «ура!»

П о е т: Ще б пак! Адже його похвалив наш ушлявлений поет-академік Максим Рильський. А був тоді творчий вечір двох молодих поетів — Миколи Вінграновського та Василя Симоненка, де головував Максим Тадейович Рильський... Я уже знав Вінграновського — не тільки талановитого поета, а й цікавого, експресивного актора. Ось чому я вболівав і переживав за Симоненка, який читав свої вірші глухо, монотонно і надто тихо для гамірної, поетичної аудиторії нашого Будинку літераторів. Мені здавалося, що Симоненка ніхто й не почує. Але Рильський почув. Почув і високо оцінив глибоку народність Симоненка, його ліричне і сатиричне начало. Три роки тому в газеті «Літературна Україна» вперше друкувалася стенограма того вечора, що відбувся 8 січня 1963 року в республіканському Будинку літераторів. Я уважно перечитав тую стенограму, де знайшов і свій виступ при обговоренні віршів обох поетів. Звідтоді минуло уже більше чверті віку,

але я пам'ятаю усе до подробиць. Навіть те, як мені по-батьківськи дорікав сивочолий голова того незабутнього вечора за деякі гострі слова...

М а т и: А я дякую тобі за те, що прислав мені оту стенограму, звідки запам'яталися хвилюючі Василеві слова: «Після Вінграновського виступати не так легко, особливо з моїми ораторськими здібностями. Тому прошу вас, товариші, не будьте дуже суворими, якщо я не досить добре читатиму. Спочатку я прочитаю вірш «Монархи» (Віршує). (*Бурхливі оплески*). І далі в стенограмі: «...читає «Перехожий», «Герострат», «Злодій» (*бурхливі оплески*), «Не всі на світі радощі священні» (*оплески*), «Чорні від страждання мої ночі» (*оплески*)».

П о е т: Очевидно, ви звернули увагу, що я теж читав окремі вірші Симоненка і назвав їх геніальними під гарячі оплески усіх присутніх у спілчанській оселі. Від своїх слів я ніколи не відмовлявся — навіть у печальні часи літературного застою, коли творчість Симоненка замовчувалась офіційною критикою. А ще скажу, що вірш «Злодій», який друкувався лише у київській комсомольській газеті «Молода гвардія», — один із найсильніших творів радянської літератури.

М а т и: Той вечір відбувся 8 січня — отже у день, коли Васі сповнилося двадцять сім років..

П о е т: Ту подію ми відмітили. Опісля творчого вечора Вася попросив мене накрити стіл у нашому спілчанському буфеті. До нас приєднався Микола Вінграновський, а також підійшов Максим Тадейович, аби підняти веселий тост за обох іменинників. А я скористався нагодою і пробачився перед шановним поетом-академіком за зухвалі (але справедливі!) нападки на Степана Олійника, Любомира Дмитерка, Миколу Шеремета, Віталія Коротича та Любов Забашту.

М а т и: І він пробачив?

П о е т: Як ніхто Максим Рильський розумів молодих поетів. А тоді він сказав мені: «Я пробачаю вам, бо відчуваю вашу товариську душу...»

М а т и: Після того вечора Василь мов удруге народився. А до Києва почав їздити дедалі

частіше та частіше. Навіть збирався назовсім переїхати до Києва.

Поет: Така можливість була. Ще раніше ми надумали купити для вас хату неподалік від Києва — у придеснянському селі Пухівка мого рідного Броварського району. А роботу для Васі попервах підшукали у багатотиражній газеті «Арсеналець». Вже домовилися про окремі деталі переїзду до Києва — аж раптом несподіваний лист із Черкас: «Чолом тобі, Миколо! Обмірковував твою пропозицію. Зараз не можу прийняти її. Треба протриматися тут хоч до 100-річчя Тарасового. Та й по слідах його ще не походив. Замкнутися ж у заводській тираженці — значить зректися найдорожчого для мене — деревні. Я таки селянин по крові.

Хоч і нудоти тут багато, хоч інколи вити на місяць хочеться від самотності, але без цього, мабуть, ще важче буде...»

Зверніть увагу на слово «самотність». Воно означає його відірваність від глибокого виру літературного спілкування, від своїх київських учителів, товаришів і друзів, від столичного телебачення і радіо, від республіканських газет, журналів і видавництва. А про свою самотність він пише також у «Щоденнику»: «Тепер я став у Черкасах ще самотніший... Коли я говорю про дикий острів і свою самотність, то в цьому немає ніякогісінької зневаги до людей... Просто я не зустрів серед них духовної рідні...» А разом з тим, як бачите, він боявся одірватися од живої землі, від Шевченкового краю.

Мати: Я думаю, що він більше всього боявся одірватися від самого Шевченка.

Поет: Ви сказали найточніші слова... Тарас Шевченко був для Симоненка найбільшим учителем і літературним наставником. Він виростав із глибокого Шевченкового кореня.

Мати: Він часто читав «Кобзаря», як молитву, — пошепки.

Поет: Бо «Кобзар» був для Симоненка найдорожчою святинєю. Його совістю і діянням. Його суддею від лукавства і неправди... І якщо ми згадали нашого великого класика, то я принагідно перекажу вам один цікавий і навіть віщий Василів сон.

М а т и: Перекажи, будь ласка. А я признаюся тобі, що Вася часто приходив у мої старчі сни. Окремі сни я записую у зошит. Тільки ніяк розгадати їх не можу...

П о е т: Я теж не оракул... Якось Василів дзвінок із Черкас розбудив мене рано-рано. «Сомику,— звернувся він до мене.— Кінчай почувати і пиши свою найкращу пісню. А я тобі для робочого настрою розкажу сон, який мені щойно приснився... Нібито ми удвох із тобою ідем до Біївців од станції Вила. Коли глядь: нас наздоганяє підвода, де сидять... Хто б ти думав? Тарас Шевченко, Іван Франко і Леся Українка. Шевченко зупиняє коней і каже: «Сідай, Василю, з нами на підводі». А я питаю: «А Сома ж чому не запрошує під'їхати?» І Шевченко відповів: «А Сом нехай пішки йде...»

М а т и: Веселий сон. А як його розгадати?

П о е т: Ви кажете: веселий сон. Ні, цей сон справді віщий. Ми тоді з Василем довго сміялися, але тепер я сприймаю той сон досить серйозно... В літературі не можна збиватися на манівці, не можна легковажити, як це я робив у деяких своїх віршах і піснях. Ось чому я довго іду... іду пішки до своїх читачів, а Симоненко, узявши важку ношу, уже давно прийшов у наше сучасне і майбутнє життя. Тільки не треба думати, що класики «підвезли» Василя Симоненка. У літературу усі їдуть пішки, ніхто нікого не підвозить. Правда, інколи буває, що когось ведуть... Так одному критику-меценату здавалося, що він веде в поезію багатьох молодих поетів. А як роздивилися — то не він веде, а його ведуть юні таланти... Одначе нехай ніхто не подумає, що я упереджено ставлюся до критики. Боже борони!..

М а т и: Василя ніколи не дратувала товариська критика. Він і сам був непоганим критиком.

П о е т: Ще яким критиком! Тільки без дубця і без ножа... Про це знають усі Василеві товариші — особливо молоді початківці, які приносили чи прислали йому свої перші літературні спроби. А про критику він писав дивовижно точні і мудрі слова у статті «Декорації

і живі дерева»: «...вчинити суд над самим собою може далеко не кожен. Якщо ж поет уміє тільки ображатися на критику, він уже не поет.

Дуже багато розмов точиться про чутливу, тонку, вразливу душу письменника, яку, мовляв, треба оберігати від усяких неприємностей. А що ж то за чутливість, коли вона не чує, де правда, а де базікання? Що то за духовна тонкість, коли вона у чесній критиці вбачає лише прикрощі? Ображатися не обов'язково навіть тоді, коли тебе хочуть образити. Не треба забувати, що від надмірного вживання цукру людина втрачає зуби».

М а т и: І в житті, і в літературі Вася був безжальним сам до себе... Давай іще раз заглянемо у його «Щоденник»: «Земля вже двадцять восьмий раз несе мене навколо Сонця. Мало встиг я зробити за цей час гарного і доброго. Зате навчився я пити горілку, смердіти тютюном, навчився мовчати і бути обережним, коли слід кричати...»

П о е т: Там же він пише про три типи людської брехливості. Та найдивніше те, що він і собі приписує якусь нещирість. І хто? Василь Симоненко! Той Симоненко, якого усі ми називаємо речником людської Правди. Такої убивчої самокритичності нема в жодного сучасного письменника. Де ж їй узятися, коли і в суспільстві нашому самокритичність майже відсутня? Я думаю, що революційна перебудова кульгає лише тому, що в нас мало самокритичних людей — і в партії, і в державному апараті. А безпредметної критики — хоч відбавляй. Ось чому я недавно написав отакі віршовані рядочки:

Чи є між нами хоч один,
Хто скаже так: «Я — сучий син...»

М а т и: Чомусь мені здається, що критики не завжди були справедливими до Василевих творів... Навіть після смерті його... Я ж дещо читала...

П о е т: Скороспечений академік Шамота — тодішній директор інституту літератури імені Шевченка — навіть вимагав переглянути всю творчість Симоненка. Ось послухайте, якими

чорними словами цей невіглас глумився над світлою пам'яттю «витязя молоді української поезії»: «Чимало в його доробку було незрілого, ідейно нечіткого, не раз поет припускався перебільшеного чи спотвореного вияву національних почуттів... Підносити творчість Симоненка як взірець для літературної молоді, міряти Симоненком інших поетів, видавати його за приклад мужності — це треба рішуче відкинути».

М а т и: Жахливі слова... Я читала ту статтю — і не вперше боліло серце...

П о е т: Стаття Шамоти («літературной сволоты», — як говорили російські поети) називалася «Актуальні питання художньої критики». Вона друкувалася в газеті «Літературна Україна» у 1974 році. До речі, за цю вірнопідданість у часи отупілої брежнєвщини академік Шамота був увінчаний високою премією...

М а т и: Мого Васю теж два рази висували на високі премії. Тільки не при житті, а по смертно. Один раз висували на премію імені Островського, а другий раз — на Шевченківську премію.

П о е т: Коли книжку Симоненка «Земне тяжіння» посмертно висунули на здобуття Державної премії УРСР імені Тараса Шевченка, я надіявся на людську справедливість і на мудрість нашої Спілки. Але ж тоді (іще до обговорення кандидатур) Андрій Самійлович Малишко сказав мені: «Не радій, Миколко. Шевченківської премії не одержить мати твого померлого товариша. Ця премія уже лежить у кишені поета-академіка, поета-орденоносця і орденопросця Миколи Бажана».

М а т и: Як же так? Невже було таке віроломство?

П о е т: Було... Що було — то було... Ви ж не забувайте, що Шевченківська премія — найвища премія нашої республіки. Та в часи відомого застою вона видавалася за рознарядкою «високої хати» і тодішнього безпринципного керівництва Спілки письменників України. Звичайно, шановний Микола Бажан наперед знав, що премія дістанеться тільки йому, а не Симоненку. Саме про це я голосно сказав у веле-

людному залі українського театрального Товариства — на громадському обговоренні творів, які висувались на Шевченкову премію у 1965 році.

М а т и: І ти не побоявся? Тобі ж могли тоді дати доброго прочухана...

П о е т: Звичайно, я теж людина зі страху... Але за моєю спиною стояв тоді добрий бог — Андрій Малишко. Та мене таки за той виступ по голові не погладили. Поет-партизан Платон Воронько, який головував на тому вечорі, привселюдно назвав мене літературним хуліганом...

М а т и: А за що ж віддали Шевченкову премію Миколі Бажану?

П о е т: За досить посередню поему «Політ крізь бурю». Тоді цю поему, щоб вона негайно стала окремою книжкою, за одну ніч видали у нашому спілчанському видавництві. Ось так усе робилося для того, щоб не дати премії покійному Симоненку. Це може підтвердити Анатолій Трохимович Мороз — тодішній директор видавництва «Радянський письменник».

М а т и: Ти відкриваєш мені багацько літературних секретів. Вік прожила, а не знала такого...

П о е т: Перед матір'ю Васі Симоненка у мене нема ніяких секретів... А ті роки — то гіркі уроки безгосподарності і безвідповідальності перед рідним народом. Та в літературі було б іще гірше, якби поруч із нами не було мудрих і доброзичливих учителів-наставників: Тичини, Рильського, Малишка, Гончара чи Стельмаха... Не тільки батьківським словом ради-поради, а й своєю сподвижницькою, чесною працею у громадському житті та в літературі вони були для нас дороговказом. І не треба забувати, що саме під їхнім натхненним благословенням у нашу поезію ішли такі молоді талановиті поети, яких охрестили шістдесятниками.

М а т и: Але ж Василь написав і якусь децицю надрукував значно раніше шістдесятих років...

П о е т. Це правда. Правда і те, що Симоненко не з'явився на сірому літературному фоні. Раніше Симоненка з'явилися прекрасні поетич-

ні постаті Дмитра Павличка, Михайла Климєнка, Тамари Коломієць, Ліни Костенко, Василя Бондаря... До слова кажучи, саме вони (а також Симоненко) були літературними зв'язківцями між поетами старшого і молодшого поколінь, а за своїм високим духом — попередниками наступних поетичних поколінь... І хоч Симоненко видав свою першу збірку 1962 року, але поетом-шестидесятником я назвати його боюся. Та й за своїм характером він не був схожим ні на Драча, ні на Вінграновського — яскравих представників поетів-шістдесятників.

М а т и: Чогось я тут не розумію. Поясни мені докладніше.

П о е т: Поети-шістдесятники входили в літературу дружно і голосно — із криком, шумом і навіть свистом. У них була багатолюдна аудиторія, та ще й свої персональні критики. Їх охоче популяризувала і рекламувала газета «Літературна Україна», де головним редактором і головним натхненником творчої молоді був тоді Павло Архипович Загребельний... А Симоненко не любив літературного галасу. До того ж він був традиційним поетом, а деякі гарячі голови відривали традиції від новацій.

М а т и: Тоді було багато суперечок. Сперечалися і в нашій квартирі... А Василь писав: «Давайте менше сперечатися, якою повинна бути наша поезія, а побільше творити таку, яку вміємо, щоб завтра не пережовувати сьогоднішнього».

П о е т: Сперечалися навколо традицій і новаторства. Та хіба можна жити і творити без традиції нашої безсмертної пісні і думи, без традиції Шекспіра і Шевченка, Пушкіна і Беранже, Бернса і Маяковського, Уїтмена і Тичини, Єсеніна і Сосюри?.. А хіба ж мої сучасники Ліна Костенко чи Дмитро Павличко не традиційні поети? Та вони для мене ще й новатори, бо сказали багато нового і важливого в українській радянській поезії. А формальні ознаки новаторства цікавлять лише фахівців літератури та самих творців художнього слова. Ось про що ледь не цілу ніч говорили ми із Василем у моїй квартирі на київській вулиці Богомоль-

ця... То була наша остання зустріч. Я навіки запам'ятав ту ніч і той похмурий осінній день. Я відлітав тоді на Донбас, а Вася ще до вечора залишався у редакції «Робітничої газети», де працював власним кореспондентом по Черкаській області.

М а т и: Чи він говорив тобі про свою хворобу? Чи жалівся на якісь болі?

П о е т: Жалівся. Казав, що дуже спина бо-
лить. А я відповів, що в нас обох — за дав-
ний радикуліт, бо ми змалечку виростили на
холодній селянській долівці у хатах, де весною
хлюпала вода. Василь тоді пожартував невесе-
ло: «Отже, ми з тобою майже родичі: поети-
радикулітники...» А потім розвеселився і ба-
дьоро сказав: «Та що це ми з тобою завели те-
ревені про якісь хвороби? Ніби ми баби старі...»
А вже опісля я згадав, що Василь значно дав-
ніше, ще за студентських днів, говорив (і зно-
ву — жартома) про свою хворобу нирок, на-
віть про свою ранню смерть. Він жартував на-
віть зі смертю, як його земляк-полтавець, наш
спільний побратим Василь Бондар:

Помру тоді, коли я сам захочу,
Але ж я можу і не захотіть.

М а т и: Лікарі встановили, що у мого Васи
був рак нирок... Тяжка, невиліковна хвороба...
Він догорав, мов свічка... Інколи впадав у за-
буття, а потім знову приходив до пам'яті і, щоб
заспокоїти мене, крізь останні сили пробував
жартувати: «О мамо! Я вже був на тому світі.
Тільки на цьому краще...»

П о е т: Він багато ховав за своїми постійни-
ми; неперевершеними жартами — навіть хворо-
бу свою тяжку, яку відчував лише він один.
Іще в тисяча дев'ятсот п'ятдесять п'ятому ро-
ці — у день свого двадцятиліття — Василь на-
писав ось такого печального, пригніченого
вірша:

Не докорю ніколи і нікому,
Хіба на себе інколи позлюсь,
Що в двадцять літ в моєму серці втома,
Що в тридцять смерті в очі подивлюсь.

Моє життя — розтрошене корито,
І світ для мене — каторга і кліть!
Так краще в тридцять повністю згоріти,
Ніж до півсотні помаленьку тліть.

М а т и: Страшний вірш... Він не вгадав своєї смерті більше, як на один рік... А де ти взяв такого смутного вірша?

П о е т: Автограф цього трагічного вірша довгий час зберігався у нашого однокурсника Анатолія Сердечного — нині працівника Броварського міськкому партії. А віднедавна цей автограф знаходиться в Музеї-архіві літератури і мистецтва УРСР.

М а т и: Ти ошелешив мене. Отже, хвороба Василева не була такою раптовою, як усім здавалося... А той вірш може бути правдивим документом проти тих, хто вигадує усякі неблиці навколо життя і смерті мого Васі.

П о е т: Ще тоді, на похоронах Симоненка, я відчув чимало нещирості.

М а т и: Я була прибита горем і не все пам'ятаю, як хоронили мого єдиного сина. Тільки пам'ятаю, що з Києва прибуло тоді багато Василевих товаришів і друзів.

П о е т: Разом зі мною на похорони приїхали: Володимир Біленко, Микола Вінграновський, Алла Горська, Василь Грінчак, Петро Засенко, Леонід Коваленко, Леонід Кореневич, Михайлина Коцюбинська, Анатолій Перепадя, Борис Олійник, Іван Світличний, Олександр Ставцький, Анатолій Шевченко... Всі вони були чи є вірними охоронцями доброї пам'яті нашого незабутнього поета... Але тоді, коло горя невимовного, метушилися-ворушилися якісь нахабні, кололітературні пронири. Від імені їх безликості на траурному мітингу пролив підступну і брехливу сльозу нікому не відомий критик — завжди рожевощокий, вічно п'яний і плакатно-усміхнений. При житті Симоненка той чоловік применшував або й зовсім замовчував талановиту творчість нашого поета.

М а т и: Пам'ятаю, що хтось із тієї групи іще на похоронах рився у Василевих рукописах. Тоді мені було байдуже... Я думала тільки про малого Лесика...

П о е т: Іще звучала траурна музика в обласному Будинку вчителя... Іще ми проводжали нашого товариша в останню путь до міського кладовища... А вже пішли по руках рукописи Симоненка.

М а т и: Жалію, що не встигла надійно заховати Василевих рукописів. Та й звідки я могла знати, що вони потраплять у чужі руки?

П о е т: Ті безчесні руки хотіли навіки похоронити не тільки самого Симоненка, а й творчість його. Адже у труну хтось поклав дві поетові книжки — «Тишу і грім» та «Цар Плаксій і Лоскотон». Я обурився, коли побачив таке блюзнірство, вийняв книжки із труни, а потім голосно — на весь автобус — сказав: «Ми хоронимо Васю Симоненка, а не його книжки!..» Тоді ж «Тишу і грім» я віддав вашому онукові Лесіку, а казку забрав для своєї малої доньки Оксани, яку дядько Симон любив носити на руках, коли гостював у мене.

М а т и: Він часто згадував твою Оксанку.

П о е т: Ми піклувалися не тільки про своїх власних дітей. Вася писав для них веселі казки, а я — колискові пісні. Я знаю, що ваш Лесик змалку любив мою давню колискову пісню «Рученьки-ніженьки» із телепрограми «На добраніч, діти».

М а т и: У дітей хороша пам'ять. Жаль, що дорослі гублять її...

П о е т: Правда ваша... У мене зберігається газета «Черкаська правда» за п'ятнадцяте грудня тисяча дев'ятсот шістдесят третього року, де розміщений некролог на смерть Симоненка. Там записані сердечні і добрі слова: «Важко примиритися з думкою, що його, двадцятивосьмирічного, вже немає серед нас. Невмолима хвороба вирвала його з наших рядів. Але він житиме. Житиме в своїх ділах, у своїх творах, у наших серцях». Ви чуєте, які хвилюючі слова? Та я хочу заперечити: не в усіх серцях черкащан залишився незабутній образ Василя Симоненка. Тоді, як по всій нашій республіці і далеко за її межами звучало і звучить правдиве слово поета, у самих Черкасах не всі згадували його дзвінке ім'я. Навіть рідна Симоненкова газета «Черкаська правда» на відміну від київських журналів і газет упродовж двох десятиріч викреслювала ім'я поета або ж примовчувала його заслуги у розвитку української літератури.

М а т и: Зате ж Черкаський народний хор

постійно співає «Виростеш ти, сину...» Уже чимало років на кожні Василеві іменини черкаські хористи приходять мені поспівати. Найчастіше заходила до мене народна артистка Раїса Кириченко, коли вона іще співала і жила в Черкасах.

Поет: Саме тут, у вашій квартирі, я й познайомився із прекрасним подружжям Кириченків — Раїсою та Миколою. Мені приємно відзначити, що Раїса Кириченко краще і глибше за всіх інших співаків зуміла передати прості і мудрі слова Симоненкового заповіту із дивовижною музикою Анатолія Пашкевича. Ви знаєте також, що на ці ж вірші із «Лебедів материнства» є ще одна мелодія — задушевна і пристрасна. Її створив наш народний композитор Платон Іларіонович Майборода.

Мати: Платона Майбороду я дуже люблю і шаную. Із його душевними піснями я не почувуюсь такою самотньою...

Поет: Добре те, що у квартирі матері Василя Симоненка звучать пісні й вірші. Та ще краще було б, якби Симоненкові свята в Черкасах із традиційно-сімейних стали вселюдськими — як у школах Києва, бібліотеках Львова чи в сільських клубах Полтавщини.

Мати: Добрі люди не забувають мого сина. Та мене турбує інше... Ти ж, я думаю, читав мого відкритого листа до Центрального Комітету Комуністичної партії України...

Поет: Аякже, читав. Ваш лист друкувався у газеті «Радянська Україна» від 15 квітня 1965 року. Щоправда, там не всі слова написані вашою рукою... Але вже тоді ваше материнське серце відчуло, яка загроза нависла над світлою пам'яттю і творчістю рідного сина.

Мати: У відкритому листі до ЦК я писала, що мій син був комуністом, чесною і чистою людиною. Він не міг лицемірити, як інші...

Поет: Я розумію вас, бо розумію Симоненкову радість і Симоненкову муку. Та були партійні демагоги і літературні монопольщики, які намагалися одірвати поетову радість від його болючої муки, а його любов — від ненависті. Ви ж пам'ятаєте, що поруч із вашим тривожним словом на сторінках партійної газети зруч-

но умостилася вельми криклива стаття Миколи Негоди під назвою «Еверест підлості». Це той Негода, який хотів бачити Симоненка лише радісним і щасливо-усміхненим. Таких багато було...

М а т и: Але ж на своєму щоденнику Вася написав саме такі слова: «Читати чужі щоденники — Еверест підлості».

П о е т: Не треба цю засторогу розуміти буквально. Але треба знати, що при житті Симоненка той щоденник належав тільки його володарю, а по смерті видатного письменника — усім нащадкам і читачам. Так трапилося: лише сьогодні Симоненків щоденник, що доповнює творчість його, нарешті став здобутком усієї нашої позацензурної літератури. Коротенькі крайці його правдивих і гострих думок, записаних чверть століття тому, на багато років випередили нашу нинішню громадську думку, пішли попереду сучасних молодих поетів і відомих публіцистів-вільнодумців. Шкода лишень, що ті згорьовані думки спершу прийшли не до нас, а до наших братів-українців, які живуть у Канаді, Америці, Польщі і Чехословаччині. От тільки я й досі не розумію, чому закордонні радіостанції називали коротенький щоденник поета «забороненою книжкою» Симоненка... Та ми всі винуваті у тому, що самі себе забороняли...

М а т и: Тепер книжки мого сина виходять одна за одною. Не так давно одразу вийшли дві книжки вибраних Василевих віршів — одна в Києві, а друга — в Москві (у перекладі російською мовою). Багато творів його за останні роки друкувалися в перекладах на мови народів СРСР та зарубіжних країн. Пам'ять мого сина широко вшанована в багатьох куточках нашої республіки. У наших Черкасах одну із центральних вулиць названо ім'ям Симоненка, а на будинку, де він жив, встановлено меморіальну дошку. Ім'ям Симоненка названо також восьмирічну школу у селі Біївці. А окрім колгоспної премії, про яку ти вже згадував, нещодавно встановлено ще одну премію — літературну, що носить ім'я мого сина... Ну, як тут не радіти?

Поет: Про популярність Василя Симоненка нагадують нам і масові тиражі його віршів та казок. Такими великими тиражами у нас видається тільки класика. Що до цього ще додати?

Мати: Може, ще й те, що дві області — Черкаська і Полтавська — сперечаються між собою: кому із них більше належить безсмертний поет Василь Симоненко?

Поет: А ви що скажете?

Мати: А я так скажу: на Полтавщині він народився та розповився, а на Черкащині знайшов собі вічний притулок. Як був малим — то називався тільки сином своєї матері. А тепер його називають рідним сином усієї України. І не треба сперечатися...

Поет: Іще в передмові до посмертного видання його книжки «Земне тяжіння» я писав: «Василь Симоненко — комуніст, людина і справжній поет. Таким він живе і житиме серед нас». Це правда. Та треба сказати, що шановні видавці вельми поспішали із виданням тої книжки, а тому я не встиг (чи не зумів?) написати про Симоненка вагоме, достойне слово. Та згодом найповніші слова про невмирущу творчість сказали і написали наші видатні письменники: Олесь Гончар, Дмитро Павличко, Іван Драч, Микола Вінграновський, Борис Олійник, Павло Загребельний, а також відомі критики та літературознавці: Василь Яременко, Володимир Моринець, Вячеслав Брюховецький, Микола Шудря... Однак я довіку буду пишатися та втішатися тим, що встиг сказати найтепліші і найвідвертіші слова не по смерті людини і поета (таке часто буває!), а в нашому спільному житті-бутті: у студентському гуртожитку, у вашій та в моїй хаті, у Спілці письменників та в наших мандрах по нічному Києву. Він теж устиг і зумів сказати мені чимало натхненних і дружніх слів, яких вистачить на все моє життя...

Мати: Так, тепер багато говорять і пишуть про мого Васю. Але я думаю, тільки він сказав про себе найточніші і найсильніші слова:

Щось у мене було і від діда Тараса
І від прадіда — Сковороди.

Поет: Ви сказали, як зав'язали.

Мати: А до всього я ще додаю кілька Василевих думок із його статті «Наша рідна Вітчизна», яка вперше друкувалася у газеті «Молодь Черкащини» 27 липня 1962 року: «...гніву і ненависті вистачає лише для того, щоб зруйнувати щось. Але ненависть не може будувати. Перетворює, оновлює і завітчує землю тільки любов — любов до рідної землі, до людей, до праці...»

Поет: Любов до Батьківщини — наскрізна тема всієї творчості Василя Симоненка. Ця священна любов озвучена його довічним заповітом:

Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Мати: Саме ці слова золотими буквами сяють на тому прекрасному пам'ятнику, що стоїть на могилі мого сина.

Поет: Сердечно уклоняюсь вам, шановна Ганно Федорівно, за бентежну мандрівку у вічну молодість вашого незабутнього Василя — мандрівку від Біївців до Тарандинців, від Києва до Черкас і далі — у людське безсмертя.

ПОБОРНИК
ПРАВДИ,
ЧЕСТІ І КРАСИ

Олесь ГОНЧАР

**ВИТЯЗЬ МОЛОДОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ**

**(Із передмови до книжки
«Лебеді материнства»)**

Не примеркла з літами поетична зоря Василя Симоненка. Горить високим, чистим світлом в небі українського радянського письменства. По цій високості й чистоті, по алмазному блиску впізнаємо її серед інших. Є в його творчій доробку речі, які сьогодні справедливо можемо назвати класичними. Його творчість живе, їй відкритий шлях до юнацьких сердець, до народу, до України, яка навіки увінчала поета своєю любов'ю. Справді, як молодий витязь, звівся він у нашій поезії, і так виразно чуємо його свіжий, мажорний, юнацьки бадьорий голос, яким він і сьогодні вітає життя:

Здрастуй, сонце, і здрастуй, вітре!
Здрастуй, свіжосте нив!
Я воскрес, щоб із вами жити
Під шаленством весняних злив.

ЧЕСНИЙ І СКРОМНИЙ

Чесно пройшов дорогу свого життя комуніст Василь Симоненко. Чесно, нелукаво і скромно. Настільки скромно, що на першопочатках ми й незчулися, як він увійшов у нашу поезію. Ми, його ровесники, гули і гриміли в дискусіях, часом, окрім себе, не помічаючи інших. В жодному разі не протиставляю когось Василеві Симоненку, а його — комусь. То був природний молодечий захват: у літературу входили хороші й різні поети зі своїм темпераментом, незрідка — бурхливим.

Просто Симоненко був повільнішим за своїм характером. І коли обмовився, що ми його дещо прогавили на першопочатках, то лише з тим, аби підкреслити: раніше чи пізніше його усе ж помітили. Бо в нашому суспільстві справді вартісне ніколи не загубиться в буденній колотнечі.

Василя Симоненка помітили ще до виходу першої збірки «Тиша і грім». Йому справді поталанило, оскільки був удостоєний уваги наших класиків Павла Тичини, Максима Рильського, Володимира Сосюри...

**ПАМ'ЯТІ
ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА**

Наш Василь іде по найдовшій у світі дорозі
 З розплющеними 28-літніми очима
 Наш Василь іде по останній у світі дорозі
 З зупиненим серцем з опущеними руками
 В яких учора іще
 Говорило перо
 Поета-мужа

В темно-коричневому костюмі
 В білій сорочці зацібленій матір'ю
під підборіддям
 В черевиках зашнурованих дружиною
 З кручі Дніпра
 З 28-ми своїх літ
 Наш Василь стартував на немислиму
в світі орбіту

Ім'я якій
 Наші горе і сльози
 І тиха клятва моя
 На солонім плечі України

Мій Василю
 Справа не в тому пузатому автобусі
 Підперезаним чорною стрічкою
 І справа не в чорних отих світлофорах
 І не в чорних отих горобцях
 Що вицвірінькувались з-під коліс
 І справа не в п'яньких гробовщиках
 З чорними лопатами під хрестами
 Справа Василю не в цьому
 Ти б сам сказав
 Якби не летів зараз ти з найбільшою швидкістю
в світі

Щоб стати наснагою в нашому небі
 Дивитись і переконуватись
 Що

Дійсно

Діємо

Ми

Для щастя народу Дніпра

Ми завжди у чімсь не встигали

Але наш Василю

Яке покоління

В такій вибагливій мірі

Вправі засвідчити те

Що я кажу з непокритою головою і серцем

жодного слова брехні

жодного граму підступства

підлості

хитрощів

чи недовір'я

наклепів

В нас не було поміж нами

В нас не було і не буде

Так я кажу

Чи ні

Так я кажу

Чи ні

Я кажу правду

Бо за душею цієї правди

Стоїть Україна.

В. СИМОНЕНКОВІ

Як тобі ведеться там, Василю?
Під землею, під ріллею — там...
По якому цвинтарному стилю
Нам ростити крила телеграм?
Та й на думи стільки того попиту,
На задуми стільки того потопту,
Що погіркли молоді меди.
Смерте, чорну руку одведи!
Що тобі там чути під землею,
Вухами припавши — на цей світ...
Що тобі від нашого єлею
Юних привілейних гірколіт!
Та й на брови впали зорі чорні,
Та й зчорнили думи в ілюзорні,
Та й зчорніли золоті меди.
Смерте, чорну руку одведи!
Син мужицький. Золоте коріння.
Одчайдушна блискавка брови.
Спалах — і холуйське павутиння
Запалив пожаром голови.
На пожежі — стільки тих пожежників,
Скільки обережних обережників,
Скільки безголосої води.
Смерте, чорну руку одведи!
Пахне сонцем наше грішне небо,
В сонці — твоє полум'я руде.
Ми всі прийдем на той світ до тебе,
Тільки Україна хай не йде!
Хай на думи завжди стільки попиту,
Завжди стільки тупоту і потопту,
Та не згіркнуть молоді меди,
Вічно пахнуть золоті меди.
Смерте, чорну руку одведи!

*Олесь СИМОНЕНКО,
робітник Черкаського заводу
телеграфної апаратури*

ДОБРИЙ ЛОСКОТОН

Коли мій батько Василь Андрійович Симоненко помер, я був ще зовсім малий. Спогади у мене про нього — дитячі.

Як і всякий батько, він любив гратися зі мною, читав оповідання, казки, вірші. Знав він їх багато. Читав напам'ять. Як справжній тобі артист. Мені це подобалося, і я кожного дня з нетерпінням чекав його з роботи.

Пам'ятаю, якось прийшов він додому веселий і збуджений. Я ж навпаки — був насуплений, набурмосений.

— Чого сидиш сумний та невеселий, як сотник Забрюха? — накинувся він на мене і став лоскотати. — Ану, козарлюго, вище голову!

Говорив він інколи незрозуміло для мене. Це зараз я знаю, що той сотник із Квітки-Основ'яненка — козацька душа. А тоді це була для мене загадка: чого батько так називає мене?

— Тату, напиши мені казочку. Всім щось пишеш, а мені? — просив його я.

— Обов'язково напишу! — і знову лоскотав мене.

— А про що?

— Про себе. Тільки буду я там, як добрий дядько Лоскотон. Хочеш?

— Еге ж...

Потім він не спав цілу ніч. А наступного дня під вечір вже декламував мені казку про дивного і доброго Лоскотона, про царя Плаксія і його мерзенного Макаку-Забіяку.

Я просив його читати казочку щовечора. І кожного разу він добавляв до неї щось нове, ще смішніше і цікавіше.

Так народилася та дивовижна казка. Тепер я читаю її моїй доці Мирославці. І вона впев-

нена, що отой добрий Лоскотон — то її казковий, рідний дід Василь.

Казка «Цар Плаксій та Лоскотон» сподобалася всім. Вона, як я розумію, увійшла в золотий казковий фонд.

Батько теж розумів, що твір удався. І йому, очевидно, хотілося написати іще щось казкове. Якось він сказав:

— Це казка про мене. А хочеш, напишу про тебе? Або про такого ж лінивця, як ти?..

Отож тоді і з'явилася казка «Подорож у країну Навпаки», в якій перше слово — то моє ім'я:

Лесик, Толя й два Володі
Сумували на колоді.

І коли я читав цю казку малій Мирославі, вона голосно сміялася і питала мене: «Невже ти, татку, ото був такою замазюрою?.. А де зараз ота колода, на якій ви сиділи?..»

Діти є діти. Вони все розуміють по-своєму. Але в казках мого батька вони знаходять свого улюбленого Лоскотона — вірного друга на все життя.

Мені приємно, що в нашій газеті «Молодь Черкащини» є бойова, тематична сторінка, яка називається «Клуб Лоскотона». Молоді спадкоємці Симоненка продовжують його справу — силою сміху, гумору і сатири викорчуюють усяке зло, що стоїть на шляху добра і справедливості...

*Федір БАРАБАШ,
колишній директор Тарандинцівської
середньої школи, м. Лубни*

ГОРДИСТЬ ШКОЛИ

Я пригадую 1949 рік, коли Василь після закінчення семирічної школи в рідному селі Біївцях Лубенського району вступив до восьмого класу Тарандинцівської школи, де я був директором. Скоро стає членом двох гуртків — літературного й фізичного. Він любив математику й розв'язував складні задачі.

Певно, були в Симоненка якісь задатки до успішного навчання, але впадала в око його старанність, наполегливість. Він широко користувався додатковою літературою, перечитав усі книги зі шкільної бібліотеки (особливо любив твори на історичні теми).

Треба пам'ятати, що ті повоєнні роки були нелегкими. Та й до школи щодня ходив Василь за дев'ять кілометрів. І все ж у хлопця вистачало часу на все.

Вчителька української мови й літератури М. Й. Остапенко дізналася, що в хлопця є творчі здібності, й намагалася сприяти їхньому розвитку. Був у нього альбом із фотографіями однокласників, під кожною — віршований підпис. Василь розповідав товаришам: «Схоплююсь дуже рано, йду до річки і там фантазую». Вірші записував до зошита.

Василь Симоненко брав активну участь у шкільних вечорах, присвячених видатним письменникам — Пушкіну, Лесі Українці, Грабовському... Але й до інших масових заходів не був байдужим. Пригадую, був вечір зустрічі з нашими колишніми випускниками. Василь прочитав там власний вірш, у якому було й привітання гостям, і подяка вчителям, і любов до школи. Вірш так збентежив усіх, що вони змусили поета прочитати його ще раз.

Десь тоді ж ми з радістю за свого учня про-

читали його вірш «Радянській жінці» в районній газеті «Червона Лубенщина».

Можна з певністю говорити про те, що наполеглива праця дала можливість Василю Симоненку закінчити Тарандинцівську середню школу із золотою медаллю. Потім, як відомо, він поступив на факультет журналістики Київського державного університету.

Олесь Гончар пише: «Не примеркла з літами поетична зоря Василя Симоненка. Горить високим, чистим світлом в небі українського радянського письменства... Є в його творчій доробку речі, які сьогодні справедливо можемо назвати класичними».

Ці речі створила людина, яка сама була взірцем сумління і працелюбності, яка не терпіла ледарів і обивателів. Для нас, колишніх учителів Василя Симоненка, його великий літературний успіх не несподіванка, а закономірність.

ПАМ'ЯТАЮ ЙОГО З ДИТИНСТВА

Хата, де я народилася, стояла якраз навпроти старої Симоненкової хати — через єдину сільську дорогу. Отже, я пам'ятаю Васю Симоненка із раннього дитинства. Ми вчилися в одній школі, разом гралися на приудайському березі, бігали на Паращину гору і до знаменитої криниці Коцюбинського. Я навіть пам'ятаю статечного і мудрого Василевого діда Щербаня, який дружив і родичався із моїм рідним дідом. А наші матері завжди були близькими подругами.

Наше воєнне і повоєнне дитинство було голодним і холодним. Та іще в молодших класах Симоненко виділявся серед своїх товаришів надзвичайним потягом до знань. Ось чому він єдиний зі своїх ровесників продовжив навчання у сусідньому, але вельми далекому селі Тарандинці, де закінчив десятирічку із золотою медаллю. На тій неблизькій дорозі, яку тепер називають Симоненковою, він запам'ятався мені замріяним, струнким і вродливим сільським хлопцем:

Красивий, мов сокіл,
Стрункий і високий,
І сяє опукле чоло молоде.

Про те, що Василь пише вірші, я дізналася іще в шостому чи в сьомому класі. Я сиділа тоді за однією партою із Василевим троюрідним братом Льонькою Щербанем. Отож на якомусь уроці Льонька тихесенько показав мені редакційного листа із нашої районної газети «Червона Лубенщина», де сповіщалося, що до свята 8 Березня буде опублікований вірш Симоненка про матір. Звичайно, я дуже зраділа.

І я, і всі мої односельці пишаємось тим, що в наших маленьких Біївцях народився великий поет. Скрізь у його віршах я угадую нашу пре-

красну природу, наших роботящих і добрих людей, яких я знаю змалечку. От, скажімо, «Баба Онися» — це старенька Василева сусідка Онися Остапенко. Згорьована мати — вона втратила на війні трьох синів-солдатів. А була вона маленькою, худорлявою, майже ценомітною у сільському натовпі. Та Симоненко помітив її людське страждання, її величне материнство:

За те, що ми в космос знялися,
що нині здорові й живі,
я пам'ятник бабі Онисі
воздвиг би на площі в Москві.

Навіть тоді, коли мати поета переїхала із Біївців до Черкас, Гася ніколи не обминав рідного села. Часто приїздив до близьких і далеких родичів, відвідував рідну школу, у задумі ходив стежками свого дитинства. Я пригадую, що разом із ним ми їхали від Лубен до Біївців на попутній вантажній машині. Я поверталася із районної конференції вчителів, а він завертав у село по дорозі з Києва до Черкас. Це було у серпні 1963 року. Був він худий, змарнілий, але напрочуд жвавий і веселий. Я ще не знала тоді, що бачу мого славетного земляка і родича останній раз...

●
ВАСИЛЬ

Десь наприкінці першого університетського курсу (була це весна 1955 року) я насмілився, нарешті, прочитати на літстудії з десяток своїх віршів, писаних російською мовою. Знаю тепер, що були вони дуже погані. Отож хлопці узялися молотити мене у десяток цівів. Молдаванин Борис Мар'ян розгромив мене за те, що я думаю по-українськи, а пишу по-російськи. Іван Куштенко по дружбі намагався мене захистити, та краще б він за це не брався!.. Ну, а Микола Сом — так той узагалі перекреслив і мою поезію, і прозу, і драматургію, і критику (хоч я тоді, здається, тільки віршував!)..

Староста літстудії Василь Симоненко махнув рукою на Сому, посадив його на місце — і взявся добивати мене ґундаментально. Але добивав він елегантно, доказово, без крику і глуму. А читав я тоді вірш «Андрейка» — про те, як син машиніста Андрійко їде на паровозі вступати до інституту. У нього в чемодані атестат і золота медаль, йому услід прощально махають вітами берізки, а він мріє, як опісля інституту буде їздити машиністом «по рельсам стальным»:

В эту сторону заглянешь
К батькиной старой избе.
«Здравствуй, Андрей Севастьяныч!» —
Скажут березки тебе.

Ух, і досі губи терпнуть, як згадаю ці рядки й увесь вірш. Все це було складено за бетонними приписами тодішнього соцреалізму, фальшивої народності, нудотної псевдоросійської «развесистой клюквы», яка й досі ще процвітає у фільмах Київської кіностудії. Дія в них відбувається де завгодно, тільки не на Україні, а розмовляють будь-якою мовою, тільки не українською...

Говорючи про мій вірш, Симоненко раз у раз

кривився, наче він пенароком нюхнув чогось смердючого:

— Зрозумій,— казав він.— Це ж аморальний вірш. Аморально писати отаке. Аморально маскувати брехню під правду... Колись «дражнили хахла», а ти «дражниш кацапа». І брешеш не тільки задумом свого твору, а й брешеш буквально кожним рядком. І те, що набрехав спочатку, ти під кінець забуваєш — і виходить брехня у квадраті... Ось твій Андрійко їде поступати до інституту. Отже, із нього машиніста вже не буде, а буде якийсь спеціаліст із дипломом. Буде керівник, який їздитиме в «ЗИМ»і, а не на паровозі. А ти пишеш: «Будешь и ты машинистом мчатся по рельсам стальным». А «батькина старая изба»?! Твій батько — машиніст, а не селянин, у нього не «ізба»... А всі оці «берьозки», вся оця благодать і безконфліктність? Для кого це писано — для начальства чи для простих людей?..»

Сом вистрибнув із черговою реплікою, я скочив, щоб відповісти Миколі, а Василь, очевидно, подумав, що я не погоджуюся із його справедливою критикою. І тоді я вперше побачив у Василевих лагідних очах блиск рішучості:

— Я тобі кажу дуже серйозно. Це в тебе не просто поганий вірш. Це твій принцип. Якщо нав'язаний — то ще півбіді. А якщо це — твоє переконання, то я попереджаю: діла з тебе не буде!

Тут уже й Сом заляк, і Ма'ян припишк. Надто суворі слова мовив Василь — мовив без афектації, без пози...

А поз він взагалі не любив. І керував нашою літстудією, яка невдовзі стала називатися студією імені Чумака (скорочено: СІЧ), без пози, а якимось буденно, просто і демократично. Годилося б старості такої студії частіше друкуватися бодай ув університетській багатотиражці та й у республіканській молодіжній пресі,— але Василь не поспішав. А в той час у пресі все частіше з'являлися твори наших літстудійців: Тамари Коломієць, Миколи Сома, Бориса Олійника, Василя Діденка, Миколи Сингаївського, Василя Шевчука, Олеся Лупія, Івана Куштенка, Альберта Міфтахутдінова, Анатолія

Тетерського, Миколи Зіневича, Роберта Третьякова. А Василь Симоненко уперто й наполегливо мовчав, не вискакував на люди...

Зате він потім не вискочить, а вийде і приїде. Приїде назавжди до людей...

...Опісля тієї незабутньої розмови на літстудії можна було б посваритися із Василем навіки, принаймні — образитися. Та я задумався над своїми незугарними віршами, а він, як і раніше, ставився до мене не як до людини пропащої, приязно вітався у нашому студентському гуртожитку на вулиці Освіти (от би зараз узяти та й назвати ту невеличку красиву вулицю ім'ям Василя Симоненка, а на будинку гуртожитку встановити меморіальну дошку).

...Уже потім, через кілька літ після закінчення університету він запитав мене:

— Це ти написав пречудесного вірша «Забудьте українську мову», що тепер ходить по руках?

— Та я...

Василь мовчки потис мені руку...

*Анатолій ЧЕРЕВКО,
голова сільської Ради народних депутатів
Василь ДАЦЕНКО, голова колгоспу
імені 40-річчя Жовтня, с. Біївці*

ІМЕНІ СИМОНЕНКА

Наш земляк, відомий український поет Василь Симоненко, народився в невеличкому полтавському селі Біївцях — серед працьовитих, добрих і чесних людей. Ось ізвідки він успадкував свої найкращі людські риси, а в своїх творах майстерно описав дорогі образи наших односельців та яскраві пейзажі рідного краю над Удай-рікою.

На жаль, у період застою село Біївці називали страшним словом — безперспективним. Село вимирало... Воно не жило, а животіло... Ми ніби були і ніби нас не було — хоч ми росли хліб, ішли до роботи і до школи. Отака ж доля спіткала і нашого славетного поета-земляка. Його намагалися забути, а слово його, болюче і правдиве, намагалися пустити по вітру. Книжки його довгий час не виходили зовсім або ж не доходили до рідного села. Тільки ми не забували свого поета, берегли його хату, читали і переписували його незнищенні вірші про нашу селянську долю. А як стали ми трохи багатшими, то збудували нову сільську школу і назвали її ім'ям Симоненка.

Тільки не зразу прийшов до нас достаток. Ми повеселіли звідтоді, як під дашком одного колгоспу об'єднали троє сіл: Біївці, Гороб'ї і Єнківці. Адже гуртом, як кажуть у народі, і батька легше бити. А як правду сказати, то нас уже не називають безперспективними, перестали ображати і применшувати. Нарешті ми стали господарями своєї долі. І сьогодні наш колгосп — один із найкращих у Лубенському районі.

У 1973 році — ще задовго до революційної перебудови — ми встановили колгоспну премію імені Василя Симоненка. Так одностайно вирі-

шили загальні збори колгоспу імені 40-річчя Жовтня. Ця премія невелика, але ж вона відзначає наших кращих колгоспників — переможців соціалістичного змагання. За цей час лауреатами премії імені Симоненка названо більше сімдесяти земляків поета. Серед них — комбайнер Павло Йосипович Подорожній, фуражир Григорій Демидович Пріщенко, шофер Василь Іванович Купнір, майстер машинного доїння Ольга Петрівна Канівець, ланкова Віра Іванівна Подорожня, тракторист Микола Микитович Симоненко та багато інших колгоспників.

Премія імені Симоненка — висока відзнака самовідданої праці.

●
ВІД БІЇВЦІВ ДО МЕЖИРІЧЧЯ

Закінчивши інститут, поїхав я працювати на рідну Канівщину — в село Пшеничники. Воно розташоване за шістдесят кілометрів од залізниці і за шістнадцять — од райцентру. Автобусного сполучення в районі не було зовсім. До райвно доводилось добиратись у кузові «газона», а то й у кабіні трактора, що віз у причепі бідони з молоком до маслозаводу. Або — пішки. Влітку — велосипедом. Після гамірного Києва, де можна було зайти до будь-якої редакції, «зірватися» з лекції на заняття літературної студії при видавництві «Молодь», я опинився в ідилічній тиші, де навіть згадка про власні вірші сприймалася як дивацтво, а то й ще гірше...

І ось випадок закинув мене «аж у Черкаси». Прихопив трохи віршів своїх і зайшов до редакції «Черкаської правди». Мені порадили звернутися до привітного худорлявого чоловіка, ім'я котрого кілька разів бачив у газеті. Розмова з ним відбулася стримана, коротка і серйозна. Потім отримую листа, в якому сповіщалося, що мій «Запорізький дуб» (малюнок і текст) має з'явитися в неділю 11 січня, а два три вірші, може, вдасться вмістити в одному з люневих номерів. А також була пропозиція написати нарис про когось із односельців...

Невдовзі я побачив у газеті свій малюнок і коротенький опис Запорізького дуба, а 21 лютого 1959 року під рубрикою «Нові вірші» було надруковано мою мініатюру «Дочка не спить?» То була перша моя публікація в обласній пресі — подія найпам'ятніша для мене.

Іще тоді я дізнався, що Василь не раз був у моєму Межиріччі і йому там дуже подобалось. Чому саме, я збагнув, коли разом із матір'ю поета Гапною Федорівною і Миколою Сомом їздили в його Біївці, збирали спогади, роз-

шукували фотознімки, зустрічалися з односельцями... Леле! Які схожі наші села, які вони суголосні! І гори, й ріка, і долини, і луки... І всілякі біди однакові — і по той бік Дніпра, і по цей. Тепер знаю, чому так вабило Василя мов село. Тепер знаю, чого так манить мене село Василеве. Я там немов на батьківській землі...

*Анатолій СЕРДЕЧНИЙ,
працівник міськкому Компартії України,
м. Бровари*

●
**АВТОГРАФ ПОЕТА —
МОГО ОДНОКУРСНИКА**

Пам'ятаю його — із сором'язливою, майже дівочою посмішкою, з завжди спокійного, урівноваженого і добродушного. Це на лекціях і в читальні. А в студентському гуртожитку на старій Солом'янці бачу зовсім іншого — веселого, товариського і навіть насмішкуватого.

Вася Симон (так називали його однокурсники) навчався у французькій групі, а я — в німецькій. І хоч ми не щодня зустрічалися, але ставилися один до одного по-товариському. Я найчастіше зустрічав його у дружньому оточенні наших визнаних університетських талантів: Тамари Коломієць, Миколи Сома, Юрія Ячейкіна, Анатолія Перепаді... Та на перших курсах він найбільше спілкувався і дружив із нашим однокурсником Олесем Каліхевичем — трохи дивакуватим, але розумним і щирим хлопцем. Чомусь Каліхевичу (а не комусь іншому) ми з особливим довір'ям викладали всі свої юні таємниці, свої сумніви та болі. Був же він вельми начитаний, володів високими літературно-мистецькими смаками. Тож не випадково, що саме із такою людиною Симоненко охоче спілкувався, цінував його думку, читав йому свої перші вірші. І треба сказати, що вже тоді Каліхевич був високої думки про поетичні твори Васи Симоненка. Олесь говорив мені: «Ось побачиш: із Симоненка будуть люди. Він талановитий і розумний. Має своє бачення світу...» І при тому показував мені віршовані рядочки, які переписав йому наш пост-однокурсник.

Десь на четвертому (чи на п'ятому?) курсі Каліхевич похвалився мені, що у нього є ціла папуша віршів Симоненка. «Хороші вірші! — ось подивись». І Олесь дав мені кільканадцять ар-

кушів з учнівського зошита. Ті вірші припали мені до душі, я їх довго читав і перечитував наодинці. Вони були мені зрозумілими, близькими і дорогими, бо Симоненко говорив від імені мого дитинства, опаленого минулою війною.

Я так зачитався віршами свого однокурсника, що не одразу повернув їх Каліхевичу. Певна річ, я повернув їх пізніше, але один із віршів — «Не докорю ніколи і нікому» — заховався серед моїх конспектів, але ні Каліхевич, ні сам автор не нагадали мені про його відсутність. Відтак він лишився у мене навіки — той трагічний, навіть страшний вірш. Я ніколи не сподівався, що відшукаю цей вірш у своїх паперах. І ось тепер я трепетно повертаю його всім читачам, всім шанувальникам поетичного слова мого незабутнього однокурсника Василя Симоненка.

*Микола СНІЖКО,
член Спілки журналістів СРСР, м. Черкаси*

П'ЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ

В Черкасах на розі вулиць Комсомольської і Урицького красується новий Будинок книги. Поруч — бібліотека імені Лесі Українки. А ще недавно тут стояли старенькі одноповерхові будинки. В одному із них у 1960 році розмістилася редакція щойно створеної газети «Молодь Черкащини».

Наш редакційний колектив складався тоді із молодих обдарованих журналістів: Григорія Суховершка, Лілі Шитової, Петра Жука, Миколи Дашківського, Жанни Руденко, Володимира Руденка, Віктора Оноїка, Миколи Єщенка, Людмили Яковлевої, Ігоря Осадчого та інших. Відділ пропаганди і агітації очолив Василь Симоненко, який перейшов до нас із «Черкаської правди». Справді, колектив нашої молодіжки був на рідкість бойовий, працьовитий, дружний і талановитий. Це була одна сім'я.

Я прийшов у відділ пропаганди тоді, коли газеті сповнився рік. Нас було у відділі трое. Ми з Жанною Біличенко більше займалися комсомольськими справами, а Симоненко — літературними та морально-етичними. Певна річ, найбільше роботи перепадало нашому завідувачу: переписка із сількорами, творчі відрядження у райони області, щомісячні літературні сторінки. Та найбільше атакували Симоненка поети-початківці.

В нашій прокуреній редакційній кімнаті завжди було прелюдно. Читали вірші. Сперечалися. Обговорювали перші книжки молодих тоді поетів: Драча, Вінграновського, Євтушенка, Третякова... Літературна молодь гуртувалася навколо Симоненка, завжди прислухалася до його авторитетної думки. Адже Василь ніколи не лукавив, говорив «майбутнім геніям» гірку правду, часто оглядав творчість початків-

ців на сторінках нашої «парубоцької газети» (це він так називав «Молодь Черкащини»).

Мені завжди цікаво було спостерігати, як він розмовляє із молодими поетами — уважно, серйозно і навіть прискіпливо. Найпильнішу увагу він звертав на мову літературного твору, гостро критикував «русизми» і тут же правив стилістичні огріхи. А ще він постійно цікавився, що читає творча молодь, у кого вчиться, як ставиться до важливих подій у нашому житті. А на каверзне питання «Як стати справжнім поетом?» відповідав дуже серйозно і точно. Я пам'ятаю п'ять Симоненкових заповідей:

1. Знати мову, якою пишеш. (Говорити українською мовою, а не «на українській мові»).

2. Стати освіченою людиною.

3. Не бути байдужим до людей.

4. Працювати до сьомого поту.

5. Мати те, що від бога, — талант.

Тепер усім відомо, що Василь Симоненко свято виконував усі свої творчі заповіді.

ПАМ'ЯТІ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

У селі, де Удай повносило
Береги прорізав, як багнет,
Вперше світ побачив ти, Василю,
Непоправний мрійник і поет.

А земля не тільки слала квіти,
Не була безхмарною блакить,
Про твоє дитинство незіграє
По-своєму можу я судить.

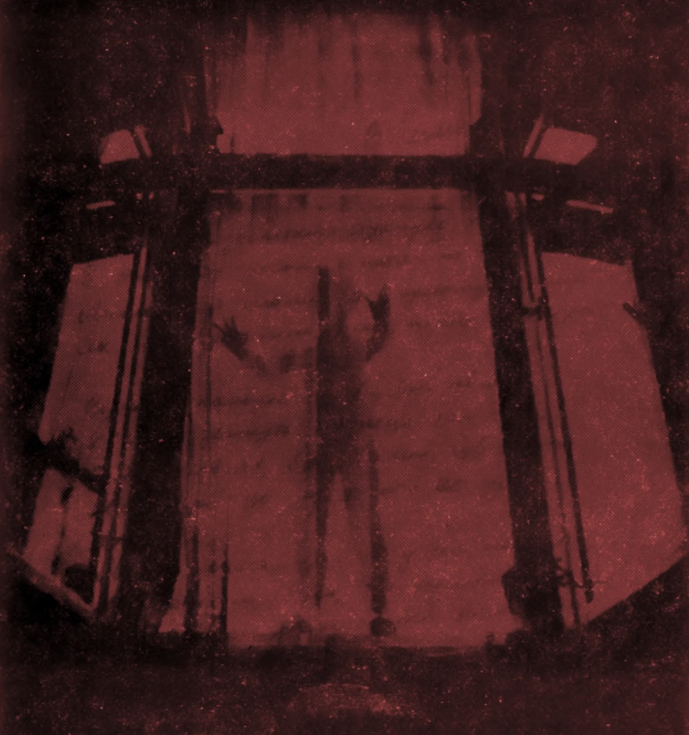
Ще не вбравшись в пір'я, жовтороті,
У орлині рвалися світи...
Їраплю невігойної скорботи
Залишив у мене в серці ти.

Не тому, що розійшлись дороги,
Запетлявши в гамірній юрбі.
Хай вже ті, що підставляли ноги,
Нині в друзі мостяться тобі.

Хваляться, що успіхам раділи,
Чарку за поезію пили.
А мені болить — не догляділи.
А мені болить — не вберегли.

Посивіла до світанку ненька,
Нагло так ударила зима...
Гляньмо ж в очі віршам Симоненка,
Тим, що є, і тим, яких нема!..

В
ПОЕТИЧНОЇ
СПАДЩИНИ
ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

ЩЕ ОДИН ПРОТЕСТ

До двадцяти бунтуємо завзято,
Шукаєм правди, кленемо брехню
І віримо, що нашому огню
Належить всяку нечисть спопеляти.

Тоді ми все бажаємо змінити,
В житті своє покликання знайти.
Яка хороша й нерозумна ти,
Наївна, мила юність неумита!

Та пройдуть дні, гарячі й безнадійні,
І ми стаєм холодні та спокійні,
Такі собі чиновнички черстві.

Уже в душі нема святого болю,
І розум наш не рветься вже на волю —
Ми раді тим, що ситі і живі.

1954 р.

Не докорю ніколи і нікому,
Хіба на себе інколи позлюсь,
Що в двадцять літ в моєму серці втома,
Що в тридцять — смерті в очі подивлюсь.

Моє життя — розтрощене корито,
І світ для мене — каторга і кліть...
Так краще в тридцять повністю згоріти,
Ніж до півсотні помаленьку тліть.

8.1.1955 р.

СУЧАСНА ЛІРИКА

(чи не пародія бува)

По лузі травами зеленими
З газетою зім'ятою в руках,
Натхнений рішеннями пленуму,
Я лину на побачення, мов птах.

Для нас обох на даному моменті
Нові можливості указує ЦК,
Щоб цілуватися, як в цьому документі
Велика партія нас заклика.

1955 р.

Я в світ прийшов не лише пити й їсти,
Скалити зуби до дурних дівчат
Та любитись зоряним намистом
Під мариновані мелодії кантат.

З сім'ї селянської до грубості простої
В життя дороги стелються мені...
Я хочу пити сонячні настої,
Пізнати до краю радощі земні!

І на стежках, порослих будяками,
Що обминали зморені діди,
Я залишу мужицькими ногами
Хай не глибокі, та чіткі сліди.

1955 р.

Ти байдужа, як мертве місто,
І далека, як зір вогні,
До безумства ясна і чиста
Пригадалася знов мені.

Де знайти фантастичну поляну,
Щоб у колі сестер твоїх
Впасти в руки твої, Світлано,
І померти від лоскоту їх!

24.VI.1956 р.

Збулися давно образи, суперечки,
Злиденні і напівголодні дні,
Та не забуду я, як пінилася гречка
І чорногузи гуртувались на стерні.

І люди йшли байдуже, мов лелеки,
Із косами дідівськими на лан,
В полукіпках лишали чорні глеки,
І, зуби стиснувши, «виконували план».

І вдови плакали, кричали діти «папи»,
А на сніданок — жолуді одні.
І в гарбах пнулися скелети-шкапи,
Худі, немов колгоспні трудовні.

Я не забув мужицькі очі хмурі,
Обличчя матерів налякані, тривожні,
Коли писали ви, продажні шкури,
Про їх життя, щасливе і заможне.

21.IX.1956 р.

Ти йшла з села дорогою гнилою,
Місила грязь простими чобітьми —
І пахнув вірш твій теплою смолою,
Кленовими гарячими слізьми.

А чорне листя сипало під ноги —
Тобі — дорога, а зимі — постіль.
І ти в душі несла людські тривоги,
Людські бажання, сумніви і біль.

Ревли вітри... Ти, стомлена ходою,
Зійшла з дороги на твердий обліг,
Змінила жар тепленькою водою,
Знайшла сухенький, затишний нічліг.

І заспівала про смачні цілунки,
І людський біль у віршиках затих,
Бо ти забула про мужицькі клунки,
Про жебраків на вулицях пустих.

Та я тебе не волочу до суду,
Я тільки хочу на кінець сказати:
Народ тебе ніколи не забуде,
Бо він ніколи вас не буде й знати!

29.III.1956 р.

ВІДПОВІДЬ...

Небагаті у мене скарби,
Але й ті я не всі зберіг,
Залишивши для віршів фарби
І думок пешвидкий розбіг.

І на мене колишні друзі
Сиплють лютих прокльонів град,
І стою я в тісному крузі
Між наклепів, образ і зрад.

Хай сміються тупі кентаври!
В мене власна погорда єсть,
Бо за ваші дешеві лаври
Не продам я совість і честь.

30.X.1956 р.

УКРАЇНСЬКА МЕЛОДІЯ

Довго тужить сумна бандура
Про діла у старій сивині,
І якусь невідому зажуру
Навіває та пісня мені.

Не мелодія — збурена рана,
Не слова, а безжальні голки.
Тільки бачу не сині лимани
І не горді козацькі полки.

А ввижається — там, біля шляху,
На потоптаній кіньми траві
Жирний ворон, мов чорна папаха,
На козацькій сидить голові.

А нав-круг по-ру-ба-ні
До-си-на-ють сни,
І да-ле-ко бу-бо-ни
Кли-чуть до вій-ни.

18.I.1957 р.

ТИША

Не розірвати цю холодну тишу,
Вона міцна й похмура, мов граніт,
Хоч в ній пробив мікроскопічну нішу
Наш галасливий і бездарний світ.

І бурі й шторми — то дитячий лепіт,
То відчайдушний виклик німоті.
То безнадійний крик у безкінечнім склепі
І непокірність вічній самоті.

Зловісна тиша. Холодно і млосно.
О, чим її, прокляту, розірвать,
Щоб зашуміло щастя стоголосне
І не дало нам більше спать?!

1.IX.57 р.

НЕКРОЛОГ КУКУРУДЗЯНОМУ КАЧАНОВІ, ЩО ЗГНИВ НА ЗАГОТПУНКТІ

Не чути голосінь, іржавіють оркестри,
Оратори стомились від кричань:
В труні лежить не вождь і не маестро,
А просто — кукурудзяний качан.

Труна із тупості бездарністю оббита,
Бредуть за нею стомлені думки:
Кого оплакувать, кого мені судити,
Кому від серця відбивать замки?

Кого трясти за петельки і душу,
Кого клясти за цю безглузду смерть?
Помер качан — і я кричати мушу,
Налитий смутком і злобою вщерть.

Качане мій, за що тебе згноїли?
Качане мій, кому ти завинив?
Качане мій, лягли в твою могилу
І людська праця, і щедроти нив.

Безсонні ночі, неспокійні днини,
Мозолі, піт, думок гарячий щем
Лягли з тобою поруч в домовину
І догнивають під густим дощем.

Прокляття вам, лукаві лицедії,
В яких би ви не плялися чинах,
Ви убиваєте людську надію
Так само, як убили качана.

Нехай слова ці скучні і бездарні,
Та як мені не написати їх?
Я в них прийду до тихої друкарні
І буду знову втоптувати сніг.

І буду знов у вікна заглядати,
Брехати, що не холодно мені,
Твої нечутні кроки впізнавати
В морозній монотонній тишині.

І цілуватися в провулку до безтями...
Чого б тепер я тільки не віддав,
Щоб тільки знову все було так само,
Як я у вірші цьому пригадав.

Щоб знов були ті суперечки марні,
Щоб від кохання знову я дурів...
Нехай слова ці скучні і бездарні,
Та я їх кров'ю власною зігрів.

6.II.1957 р.

СКАРГА

Казна за що усі люди,
Де б я тільки не ступив,—
Дорікають мені всюди...
Я ж нічого не робив!

Обіймав собі посаду,
Був завклубом років два,
Їздив навіть у бригаду
В тому році на жнива.

Говорив культурні речі,
Клуб щоденно відчиняв
І терпляче кожен вечір
Наодинці там куняв.

А тепер я від скорботи
Зовсім спокій загубив...
За що вигнали з роботи?
Я ж нічого не робив!

1959

Хто у тому винен, я не знаю,
Та й шукати винних не піду.
Тільки думка думку обганяє —
Як мені звести їх до ладу?

Може, так написано від роду
(Та чи в цьому втіху я знайду?) —
Що в житті моїм одні незгоди,
Іншим теж несую одну біду.

Може, так судилося од віку
І даремно я шукаю лік —
Хай розбите серце, мов каліка,
Стугонить у грудях цілий вік.

І нехай на голову бездари
(Дурневі — навіщо голова?)
Упадуть, як безпощадна кара,
Синові докірливі слова.

Я не жду і не прошу пощади —
Хай життя не балує мене —
Що ж робити, коли поруч з гадом
Батькове ім'я він пом'яне?

І нащо йому, малому, зпати,
Що печаль сосе, немов змія,
Що для мене найлютішим катом
Стане совість змучена моя.

8.III.1960

Я і в думці обняти тебе не посмію,
А не те, щоб рукою торкнутися смів.
Я люблю тебе просто — отак, без надії,
Без тужливих зітхань і без клятвених слів.

Навіть в снах я боюсь доторкнутись до тебе,
Захмелить, одуріти від твого тепла.
Я кохаю тебе. Мені більше не треба,
Адже й так ти мені стільки щастя дала.

21—22.IV.1960 р.

Бубнявлють думки, проростають словами,
Їх пагіння бринить у завихренні днів —
Цілий тиждень живу і ходжу між левами,
Недаремно ж і місто взивається — Львів.

Є міста — ренегати, є просто байстрята,
Є леви, що мурликають, наче коти,
Божевільно байдуже облизують грати
Ще й пишаються з власної сліпоти.

Але думать про них я сьогодні не хочу,
Бо мені, видно, трішечки повезло —
Я побачив у Львові Міцкевича очі,
Кривоносові плечі й Франкове чоло.

Сивий Львово, столице моєї мрії,
Епіцентр моїх радощів і надій,
Вибухає душа — я тебе розумію,
Але, Львово, хоч трішки мене зрозумій.

Я до тебе прийшов із захопленням сина
Од степів, де Славутич легенди снує,
Щоби серце твоє одчайдушно левине
Краплю сили вдихнуло у серце моє.

Я хочу бути несамовитим,
Я хочу в полум'ї згоріть,
Щоб не жаліти за прожитим,
Димком на світі не чадіть.

Щоб не пекли дрібні образи
Дрібненьку душу день при дні,
Я згоден вибухнуть відразу,
Неначе бомба на війні.

І диву дивному даюся,
Що з того користі катма:
Чомусь не лопаюсь, не рвуся —
Напевне, капсуля нема.

8.III.1961

КУРДСЬКОМУ БРАТОВІ

Борітеся — поборете!

Т. Шевченко

Волають гори, кровію политі,
Підбиті зорі падають униз.
В пахкі долини, зранені і зриті,
Вдирається голодний шовінізм.
О курде! Бережи свої набої,
Але життя убивців не щади —
На байстрюків свавілля і розбою
Нещадним смерчем, бурею впади!
Веди із ними кулями розмову,
Вони прийшли не тільки за добром —
Прийшли забрати ім'я твоє, мову,
Пустити твого сина байстрюком.
З гнобителем не житимеш у згоді:
Йому паняць, тобі тягнути віз.
Жиріє з крові змучених народів
Наш найлютіший ворог — шовінізм.
Він віроломство заручив з ганьбою,
Він вчинить все, аби скорився ти...
О курде! Бережи свої набої,
Без них тобі свій рід не зберегти.
Не заколисуй ненависті силу...
Тоді привітність візьмеш за девіз,
Коли впаде в роззявлену могилу
Останній на планеті шовініст.

ПОСВЯТА

Згадують багато, а писати мало —
Справді до нудоти просто все було —
Примітивна пісня тишину ламала,
І холодна осінь кралася в село.
І тремтіли в мене пальці задубілі,
Як я не старався їх сховати в рукав,
І під час поїздок у автомобілі
Ти в моїх розмовах «єресі» шукав.
І безплідні мандри до німого бору,
Де грибів немає, лиш трава руда,
Де байдужий дятел оббиває кору
І смішна синиця зиму вигляда.
І була із нами дівчина в машині,
Може, трохи гарна, але більше зла,
І горіли фари, і шуміли шини,
І дорога довга куцою була.
Згадують багато, а писати мало,
Справді до нудоти просто все було.
Тільки чомусь в душу глибоко запали
І старенька мати, і твоє село.

МАНДРІВНИК

Кусень хліба, молоко в торбині,
Босі ніжки, збиті до крові,—
Гонить хлопчик гуси по стежині,
Прутиком похвиськує в траві.
І звертають хлопцеві з дороги,
Кидають привітно на ходу:
«Ти куди, козаче кривоногий,
Може, вже шукаєш молоду?»
Тільки він всміхається солідно
Та з-під лоба гляне мимохідь,
І йому ні трохи не обидно,
Що його не хочуть розуміть.
Бо ж ніхто не знає, що хлопчина
Всі шляхи, де йшли мандрівники,
Буде знати, як оцю стежину,
Що веде від хати до ріки.

Тихіше, оратори балаганні!
Одчайдушно і люто кричу:
Сьогодні я зізнаюся в коханні
Кострубатому Вані Драчу!

Ваня! Моє довір'я
Занадто сліпим стає.
Я хочу собою змірять безмір'я,
Безмір'ю серце віддять своє.

У мене натура, мабуть, жіноча:
Такий я ніжний, немовби чорт.
Я часом тебе цілувати хочу
Й плювати словами в букети морд.

Яка ти в біса мені опора?
Які в тебе, Іване, чини?
Ходить досада моя прозора,
Стукає в душу твою:
— Одчини!

Іване! Візьми й закохайся в мене,
Хіба тобі важко?
Візьми й полюби!
Хай сяде щирість,
Проста й шалена,
На наші хохлацькі лоби!

2 лютого 1962 р.

У ВАГОНІ

Ти сидиш навпроти, кучерява,
І з-під вій на мене — блись та блись.
У твоєму погляді лукавім
Хитрість і захоплення сплелись.

Та весела посмішка дівоча
Будить в серці не любов, не спів.
Ні, твого кохання я не хочу,
Як ніколи фальші не хотів.

Я для тебе іграшка, забава,
Але й то всього лише на мить.
Я ж не хочу, я не маю права
На дрібниці серце розпилить.

Бо крізь очі видно порожнечу,
Легковажність у душі твоїй,
Та й сказати мушу я, до речі,
Що поклявсь у вірності другій.

Тій дівчині, що тобі не пара.
В неї очі ніжні та ясні,
А у тебе нині пашать жаром,
Тільки кригу видно в тім вогні.

Я ж себе не дам тобі в забаву
Ні тепер, ні завтра, ні колись...
Не дивись на мене так лукаво,
Не дивися, чуєш, не дивись.

Задивляюсь у твої зіниці
Голубі й тривожні, ніби рань.
Крешуть з них червоні блискавиці
Револуцій, бунтів і повстань.

Україно! Ти для мене диво!
І нехай пливе за роком рік,
Буду, мамо горда і вродлива,
З тебе дивуватися повік...

Ради тебе перли в душі сію,
Ради тебе мислю і творю.
Хай мовчать америки й росії,
Коли я з тобою говорю.

Одійдіте, недруги лукаві!
Друзі, зачекайте на путі!
Маю я святе синівське право
З матір'ю побуть на самоті.

Рідко, нене, згадую про тебе,
Дні занадто куці та малі,
Ще не всі чорти живуть на небі,
Ходить їх до біса на землі.

Бачиш, з ними щогодини б'юся,
Чуєш — битви споконвічний грюк!
Як же я без друзів обійдуся
Без лобів їх, без очей і рук?

Україно, ти моя молитва,
Ти моя розпука вікова...
Гримотить над світом люта битва
За твоє життя, твої права.

Хай палають хмари бурякові,
Хай сичать образи — все одно
Я проллюся крапелькою крові
На твоє червоне знамено.

Я не люблю зими — вона така убога,
Одноманітна, барвами скупа,
І місяць білий — круглий, як луна,—
Втопає в царстві мертвого й німого.
Я не люблю зими — вона така убога.

Усе важке й безмовне, мов каміння,—
Сама ж господарка на колії доріг
Зсипає зорі пригорщами в сніг,
Купаючи в їх сонному промінні
Усе важке й безмовне, мов каміння.

Між думками зчинилися галас і бійка,
Вгамувати несила їх пристрасть і шал.
Я вважав: ти пряма, як лінійка,
Загадкова й байдужа, немов інтеграл.

Ніби формула точна. Ніби формула груба.
Ти схиляєшся сухо над жовтим столом.
Та чому ж в інтеграла є очі і губи,
А від формули віє дівочим теплом?

Сім годин ти сидиш у премудрій конторі,
До місцевості в'яжеш будівлі й доми,
Живаві цифри стрибають в зіницях, як зорі,
І думки кудись плинуть, мов ранні дими.

І яка там у біса уже проблематика —
Я не бачу й не хочу ніяких проблем!
Від знайомства з тобою,
 чорнява моя математичко,
Спалахнула душа моя синім вогнем.

І в собі я не маю ніякої певності,
І чого мені треба — не відаю й сам.
Прив'язала ти душу мою до місцевості,
Де стоїть ваш незграбний і теплий вігвам.

Не бажаю я нічого, хочу тільки одного:
Стуку серця дорогого біля серденька мого.
Хай мене, немов пилину, носить доля по землі,
Подаруй мені хвилину — і забудуться жалі.
І минуле зле розтане, ніби привиди сумні,
І лице твоє кохане буде сяяти мені.

НАРЕЧЕНІЙ

По Шляху Чумацькому у росах
Буде вічність мчати на коні,
Я ж губами у розкішних косах
Позбираю зоряні вогні.

Де світи стикаються у шалі
І сміється злісно маніяк,
Я свої повідаю печалі
Тій, що жду і не діждусь ніяк.

Скільки хникають вже коханці,
Скільки пишних говорять фраз,
Скільки грошей потратив на танці,
На цукерки кожен із нас!

Скільки меду у кожному слові
Наточили ми для дівчат,
Що вони збожеволить готові
І готові «рятуйте!» кричать.

Щоб любили нас, щоб кохали,
Кожен з шкіри своєї ліз.
Скільки потім за нас проливали
Милі очі солоних сліз!

Розлилися вони, як море,—
Хто там берег у нім знайшов?
У жіночому лютому горі
Захлинається наша любов.

ЩОБ ЗНАЛИ ЯК...

Хто метнув «ножа у сонце»
Жестом диким і крутим?
Де дружинники? Ей, хлопці!
Краснодонці! Волгодонці!
Не допустим! Захистим!

М. Масло

Тліє в попелі гніву жар.
Ходять мислі під сонцем босі:
Де дружинники? Де перукар?
Чом Драча не остригли досі?

Бачте: он він іде з ножем...
Не знесу я такої образи!
Не допустимо! Острижем!
Не послухає — скрутимо в'язи!

В мене зовсім чітка позиція,
Закликаю завзято всіх:
Відпроваджуйте тих у міліцію,
Хто віршів не читає моїх!

22 січня 1962 р.

ЛЕВ ІМ'Я ЗМІНИВ...

Жорстокий Лев на ліс наводив жах,
Всі мешканці його трусилися в кущах,
Коли в своїм свавіллі дикім
Виходив він на промисел із риком.
А безліч звірів, кинувши кубло,
Шукать притулку в інший ліс пішло.
І Лев задумався: «Як далі мені бути?
Це ж скоро нікого вже буде й проковтнуть!..»
І ось його наближені шакали
На цілий ліс гуртом загвалтували:
«Гей, звірі! Слухайте, радійте і співайте,
До Лева всі в обійми повертайте,
Хай кожен сумніви від себе проганя,
Бо Лев — уже не Лев!
Бо Лев — уже ягня!
Ягня це кожному горлянку перерве,
Хто Левом ще хоч раз його назве!»
Та звірі всі тікали в дику хащу,
Бо Лев ім'я змінив, та не змінив він пащу.

Від Лева ще хитріші хижачки бувають:
Капіталізм — і то народним називають.

Немає смерті. І не ждїть — не буде.
Хто хоче жить, ніколи не помре.
І будуть вічно веселитись люди,
І танцювать дівчата в кабаре.

І в сіру ніч, коли мене не стане,
Коли востаннє римою зітхну —
Я не помру, лиш серце в грудях стане,
Схолоне кров, а я навік засну.

НУДНИЙ КАРНАВАЛ

Ходжу. Сиджу. Лежу. І скнію.
Мовчу. І часом шаленію
Від власних гадок і гидот.
Не задавлю у серці змія —
Він ссе і ссе собі помиї
З моїх бездонних нечистот.

О чому я такий порожній,
Такий дурний і «невозможний»,
Що сам себе убити рад?!
Чи не тому, що мускул кожний
Із тиші рветься в світ тривожний
Під вітровій і зорепад?

Де ж ті одні-єдині руки,
Що в час досади і розпуки
Мене сховають в свій овал?
Нема їх! Лиш вітер грюка
Та смуток мій, Нудьга і Мука
Ведуть свій звичний карнавал.

12.1.1962 р.

Ви, що складали псалми і оди,
Світ оглядали крізь щілини рам —
Як ви боїтеся, що вийде в люди
Ваш заношений крам!

Говоріть голосніше, ридайте більше —
Може, й прилипне комусь до рук.
А ні — то зав'язуйте пояс тугіше,
Ідіть і глітайте брук.

31.1.1962 р.

Якби поет
З ім'ям Кадет
Без еполет
Не був скелет —
Загнав макет,
Під творчий злет
Створив сонет
Та за куплет
Дістав монет —
Купив буфет
Ще й сигарет
«Украв котлет»
Та пив оцет,
Та їв паштет,
Носив берет
Або кашкет,
Мав пістолет,
Забув намет
Та грав в крокет,
Ще й на кларнет,
Дививсь в лорнет,
Ходив в клозет,
То не секрет —
Він був би Фет
Для всіх планет
(Його портрет —
До всіх газет),
А зараз — нэт,
Він тільки шкет.

ВОРОН

Очі розпечену магму лють,
Губи тремтять потворно —
Сліпа та безсила лють
Прийшла і взяла за горло.
І став я малим та чорним
Голодним вороном,
І сиджу на березі та каркаю,
Докоряю, каркаю й кричу.
І людей проклинаю та картаю,
Що не можу наїстися досхочу.
І чорнію, марнію та худну,
І благаю щодня про одне:
— Пожалійте, змилуйтесь, люди,
Нагодуйте мене!..

19.IX.1963 р.

Маленьке — не смішне,
Адже мале і зерно,
Що силу велетням і геніям несе.
Мале тоді смішне,
Коли воно мізерне,
Коли себе поставить над усе.

Але скажіть, хіба такого мало,
Хіба такі випадки не були,
Коли мале, як прапор, піднімали
І йшли за ним народи, мов осли?

І чи тоді мізерне та смішне
Не оберталось раптом у страшне?

19.IX.63 р.

ІВАНОВІ ДРАЧУ

Іржавіє в сонці ніж,
Протуберанець росте, мов дичка.
Сонце — кавун: ти його ріж,
А з нього тече водичка.

МИКОЛІ СОМУ

1

Усе на світі бути може,
І в Сома буде немовля,
Очима буде на Миколу схоже,
А іншим всім — на Симоненка
Василя.

2

Думки, думки, мов рання сивина...
М. Сом
У спогадах дитинство вирина,
Коли над віршем, п'яний, соловієш.
Якщо думки — це рання сивина,
То, видно, ти повік не посивієш.

31.4.1956 р. Черногородка.

3

Ти схожий на батька дуже —
В житті воно так і треба,
Та в віршах, шановний друже,
Будь схожим завжди на себе.

14.8.1958 р.

ОЛЕСЮ ЛУПІЮ

Не треба отак — аби стук та грюк!
До слави — сила клієнтів.
Наприклад,
Мені заявив Тендюк:
— На землі — аж п'ять континентів!

А в мене пальців —
Йй-богу, п'ять,
а серце моє — то мікроб у моментах.
Гляди, ще збагнуть,
що не вмю писать,
на всіх п'яти континентах!

ВАСИЛЕВІ ДІДЕНКУ

(автору збірки «Зацвітай, калино»)

Калина зацвіла — стоїть казково біла,
І соловей пісні свої плете...
Про що ж тоді писатимеш, Василю,
Коли калина одцвіте?

18.7.1958 р.

ЛИСТ Г. СКОВОРОДИ РЕДАКТОРОВІ «ПЕРЦЯ»

Сковорода рядочки стислі
Оце прислав Маківчуку: *
— Нащо мені великі мислі,
Які належать Кругляку?

Свої у мене є не гірші,
То й говорю вам річ таку:
Ви гонорар за оні вірші
Не мні платіть, а Кругляку!

* Маківчук Федір Юрійович — колишній редактор журналу «Перець» (примітка упорядника).

ХУЛІГАНСЬКА ІЛІАДА, АБО ПОСОРОМЛЕННЯ ГОМЕРА

Ах, ти ж, моя пташечко, Музо-щебетухо,
Що ти там Гомеру бевкнула на вухо?
Не могла хіба ти звіритись нікому,
Що пішла звірятися старцеві сліпому?
Та були ж в Елладі писарі й поети
Чесні та цнотливі, як тепер газети.
Та за тую, Музо, витівку погану
Ми б тобі на зборах всучили догану,
Ми б зібрали збори і веліли зборам
Вислухати соло і гукати хором:
— Як тобі не соромно? Як тобі не сором? —
Дав би тобі чосу всенародний форум,
Щоб не потурала маячінням хворим.
Старця відшукала, то воно й не диво,
Що підніс трудящим він потворне читиво,
Де усе — неправда, де усе — фальшиво,
Де не видно зовсім ролі колективу,
Все поперекручував той старий дивак,
А воно насправді все було — отак:

I

Прийшов до Греції Парис,
Вхопив Олену і поніс...

II

Прослувсь рогатий Менелай,
Гукнув щосили: — Переймай!

III

Бігали в погоню греки-скороходи,
Але злодій хитрий мов упав у воду.

IV

Сумували греки гірко без упину:
— Нащо він поцупив громадську
дружину?
За таку образу, гіршу від розбою,
Зберемося разом та зруйнуєм Трою!

V

Виступала грізна рать
Кляту Трою покарать —
Що мечами, що списами,
Богатирськими щитами
Всі дороги аж дзвенять,
Всі завзяті, всі крилаті,
Всі щасливі, мов на святі,
Ще й «ура!» кричать.
Грає напис на знаменах:
«Смерть або Олена!»

VI, VII, VIII, IX

Десять літ на стіни Трої
Лізуть ордами герої,
А троянці щедро й щиро
Вгонять їм в лоби сокири
Та на втіху милих Муз
Випускають кишки з пуз,
І прямисінько з калюж
В рай чухрають сотні душ,
Щоб дивитися із раю,
Як дурного Менелая
Ошукав красунь Паріс,
Як Олена його лає
Та вигукує «на біс!».
От де кривда, от зажура,
От де ялівці біда!
Недаремно ж бо під мури
Кров дзюркоче, як вода!

Х

Троя внала, Троя сіла,
Троя стоячи згоріла.
Менелай поміж кісток,
Між обсмалених жінок
Відшукав свою любов
Та й до Греції пішов.

ХІ

У завітчаній Елладі
Всі були Олені раді,
Прославляли знову й знову
Її цноту вірні вдови,
Танцювали гордовито
Матері синів убитих,
З щастя сироти й батьки
Всі пішли у жебраки,
Менелай великодушно
Брати з них велів подушне,
Щоб Оленчині кнурі
Не страждали при дворі,
Щоб від голоду не хляли
І Олену вдовольняли,
Бо від кволого супруга
Накивати може вдруге.

ХІІ

От на цьому і кінець,
От на цьому й крапка,
Є в сусіда гаманець,
А у мене шапка.
А я в шапку зірку впіймаю
Та на квартиру білої поміняю,
Та гукну Гомера до хати,
Та почну з ним пити-гуляти.
А як він уп'ється,
То нехай сміється,
Що залізо
В душу лізе,
А душа не гнеться.

1—3 вересня 1963 р.

ПРИРУЧЕНИМ ПАТРІОТАМ

Обмивши губи в нарзані чи в каві,
Дожовуючи свіжий бутерброд,
Ви стаєте великі й величаві
І любите Вітчизну і народ.

Ви чуєте народні віщі думи,
Його тривоги берете в серця,
Коли потієте у черзі за костюмом,
Затиснувши в долоні гаманця.

Ні, ви не блазні, ви не лицеміри —
Нікчемного презирства не убить,
І свій народ ви любите без міри,
Коли у міру вигідно любить.

За плату ви закохані в ідею
І зморшки морщите на ситому чолі...
Кому ж ви служите, приручені Антеї,
Відірвані від матері-землі?

Хто ваш народ? Яка у нього доля?
Куди його коріння проросло?
Чиї могили стогнуть серед поля,
Забрівши здичавіло у село?

Хоч раз почув'єте, грамотні руїни,
Нікчемні слуги чорного добра,
Як, обіпершись вітрові на спину,
Кричить Тарасова гора:
— Нема на світі України,
Немає другого Дніпра!..

Живе у Черкасах мати...

(Замість передмови) *Микола Сом* 1

Сом Микола. З МАТЕР'Ю НА САМОТІ.

Документальна повість-діалог 6

ПОБОРНИК ПРАВДИ, ЧЕСТІ І КРАСИ

Гончар Олесь. Витязь молодої української поезії 60

Олійник Борис. Чесний і скромний 61

Вінграновський Микола.

Пам'яті Василя Симоненка 62

Драч Іван. В. Симоненкові 64

Симоненко Олесь. Добрий Лоскотон 65

Барабаш Федір. Гордість школи 67

Момот Віра. Пам'ятаю його з дитинства 69

Тельнюк Станіслав. Василь 71

Черевко Андрій. Імені Симоненка 74

Чередниченко Дмитро. Від Біївців до Межиріччя 76

Сердечний Анатолій.

Автограф поета — мого однокурсника 78

Сніжко Микола. П'ять заповідей 80

Коломієць Тамара. Пам'яті Василя Симоненка 82

ІЗ ПОЕТИЧНОЇ СПАДЩИНИ

ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

Ще один протест 84

«Не докорю ніколи і нікому...» 85

Сучасна лірика 86

«Я в світ прийшов не лише пити й їсти...» 87

«Ти байдужа, як мертва місто...» 88

47-й рік 89

«Ти йшла з села дорогою гнилою...» 90

Відповідь... 91

Українська мелодія 92

Тиша 93

Некролог кукурудзяному качанові,
що згнів на заготпункті 94

Люсі 95

Скарга	96
«Хто у тому винен, я не знаю...»	97
«Я і в думці обняти тебе не посмію...»	98
«Бубнявляють думки, проростають словами...»	99
«Я хочу бути несамовитим...»	100
Курдському братові	101
Посвята	102
Мандрівник	103
«Тихіше, оратори балаганні!»	104
У вагоні	105
«Задивляюсь у твої зіниці...»	106
«Я не люблю зими — вона така убога...»	107
«Між думками зчинилися галас і бійка...»	108
«Не бажаю я нічого, хочу тільки одного...»	109
Нареченій	110
«Скільки хникають вже коханці...»	111
Щоб знали як...	112
Лев ім'я змінив...	113
«Немає смерті. І не ждять — не буде...»	114
Нудний карнавал	115
«Ви, що складали псалми і оди...»	116
«Якби поет...»	117
Ворон	118
«Маленьке — не смішне...»	119
Іванові Драчу	120
Миколі Сому	120
Олесю Лупію	121
Василеві Діденку	121
Лист Г. Сковороди редакторові «Перця»	121
Хуліганська Іліада, або посоромлення Гомера	122
Прирученим патріотам	125

З матір'ю на самоті / Авт. та упоряд.
З-11 М. Д. Сом; Передм. авт.— К.: Молодь,
1990.— 128 с., фотоіл.
ISBN 5-7720-0356-9

Це перша книжка про незабутнього Василя Симоненка (1935—1963), якого називають чистим голо-
сом народної правди. Про його життєвий і творчий
шлях ведуть діалог мати поета Ганна Федорівна Си-
моненко-Щербань та письменник Микола Сом. Їхню
розмову доповнюють оповіді видатних діячів україн-
ської культури та хвилюючі спогади товаришів по-
ета, його близьких і рідних.

До книжки ввійшли вірші Василя Симоненка, де-
які з них ще не публіковані, а також цікаві фото-
документи.

С 4702640201—090 90.90
М 228(04)—90

ББК 83.3Ук7

Литературно-художественное издание

С МАТЕРЬЮ НАЕДИНЕ

Автор и составитель
СОМ НИКОЛАЙ ДАНИЛОВИЧ

Киев, издательство ЦК ЛКСМУ «Молодь»
На украинском языке

Художний редактор

В. І. ГАЙОВИЙ

Технічний редактор

Т. І. СЕМЧЕНКО

Коректори Р. О. КОНДРАЦЬКА, Т. Д. ШАСТАЛ

ИБ № 4340

Здано до набору 16.02.89. Підписано до друку
08.06.90. БФ 39162. Формат 84×90¹/₃₂. Папір друк.
№ 1. Гарнітура звич. нова. Друк високий. Умовн.
друк арк. 6.3. Умовн. фарбовідб. 11.03. Обл.-вид.
арк. 4,87+0,93 вкл. Тираж 30 000 пр. Зам. 0—115.
Ціна 45 к.

Ордена «Знак Пошани» видавництво ЦК ЛКСМУ
«Молодь». Поліграфкомбінат ЦК ЛКСМУ України
«Молодь» ордена Трудового Червоного Прапора
видавничо-поліграфічного об'єднання ЦК ВЛКСМ
«Молодая гвардия». Адреса видавництва і полі-
графкомбінату: 252119, Київ-119, Пархоменка,
38—44.

Народ мій є!

Народ мій завжди буде!
Ніхто не перекреслить мій народ!

Василь Симоненко

